

A
MÓZESI-TALMUDI
BIRTOKJOG

IRTA

BLOCH MÓZES

A BUDAPESTI ORSZÁGOS RABBIKÉPZŐ-INTÉZET
TANÁRA.

BUDAPEST.

1897.

Előszó.

A mozaiko-rabbinikus jogban a birtoklási és elbirtoklási jog más jogi törvényektől abban különbözik, hogy míg ezek nagyrészt a szentírásban találhatók és a szóbeli tan ezeket részint közvetlen hagyomány alapján, részint hagyományozott hermeneutikus szabályok szerint magyarázta, kifejtette, az idő és a viszonyok szükségleteihez képest bővítette és kiegészítette, addig a birtoklási és elbirtoklási törvényekre alig utal az írott tan, csak a szóhagyomány alapján, támaszkodva jogelvekre és a szentírás általános tételeire, állapította meg a misna és a talmud a birtoklás és az elbirtoklás jogát, bővítette és kiegészítette azt, mely azután hasonlóan a többi jogi törvényekhez mozási-talmudi jognak ismertetett el. Ezt már a misna is megjegyzi e szavakkal: **הדינין יש להן על מה שיסמוכו והן הן גופי תורה**. Az összes jogitörvények, még azok is, melyek a thórában világosan nem jelennek meg, megokolásukat abban találják, époly kötelezők, époly tartoznak a thórához mint azok, melyeket az írás törvényekül állit fel. Ez az oka annak, miért nyerte a birtoklás és elbirtoklás jogáról szóló eme értekezés a „mozási-talmudi“ megnevezést. Megjegyzendő még, hogy az elbirtoklásra vonatkozó törvényeket ugyan tárgyalja a talmud Baba Bathra első három szakaszában, és kodificálják Maimûni és R. Jakob b. Aseri, de nem a birtoklás jogáról szóló törvényeket. Utóbbiakról a talmud több traktatusa különböző helyeken szól, de egymás mellett felsorolva és rendezve nem találjuk őket, különben is ugy a birtoklásra mint az elbirtoklásra vonatkozólag a mértékadó decisorok eltérő nézetben vannak. Mindezt gyűjteni és rendezni és a talmudnak, a codexeknek illető helyeire való utalással rendszerbe foglalni és a római joggal való hasonlóságot nem egyszer feltüntetni — tartotta a szerző ez értekezés feladatának.

B u d a p e s t e n, 1897 május havában.

A szerző.

Tartalom.

Előszó	Oldal I—II
------------------	---------------

Első szakasz.

I. Fejezet: Általános alapelvek	1—4
1. §. A birtoklás fogalma	1—2
2. §. Teljes és kórlátolt tulajdonjog	2—3
3. §. A birtoklás védelme	3—4
II. Fejezet: A birtoklás fajai	4—12
4. §. Általános beosztás	4
5—6. §. Jogszerű birtoklás	4—7
7. §. Jóhiszemű birtoklás	7—9
8. §. Rosszhiszemű birtoklás	9—11

Második szakasz.

I. Fejezet: A birtoklás tárgyai	12—14
9. §. Általános beosztás	12
10—11. §. Ingatlan dolgok birtoklása	12—14
II. Fejezet: Elbirtoklás vagy háromévi birtoklás	15—16
12. §. Az elbirtoklás fogalma és oka	14—15
13. §. As ingatlanok az elbirtoklásra vonatkozólag való beosztása	15—16
14. §. Házak és egyéb épületek birtoklása	16—18
15. §. A bérlő tanubizonytsága	18—19
16. §. A birtoklás kellékeinek folytatása	19
17—18. §. A מחאה közelebbi meghatározása	19—22
19. §. Az elbirtoklás kellékeinek folytatása	22
III. Fejezet: Földek és szőlőskertek birtoklása	23—28
20. 21. 22. §. A birtoklás ideje	23—26
23—24. §. A fák birtoklásának különös meghatározása	26—27

Harmadik szakasz.

I. Fejezet: Az elbirtoklás kizárása	28—32
26. §. Az építőmester mint birtokló	28—29
27. §. Társas viszony	29
28. §. A mezei munkásnak a tulajdonoshoz való viszonya	29—30

	Oldal
29—30. §. Házastársak közötti viszony	30—31
31. §. Atya és fiú közötti viszony	31
32. §. A gyámnak a gyámgyermekhez való viszonya . .	32
II. Fejezet: A birtokló vagy a tulajdonos személyes állapota miatti kizárás	32—34
33. §. A rabló	32—33
34. §. Kiskorú tulajdonok	33—34
35. §. A szökevény tulajdona	34
36. §. Zsinagóga és jótékony alapítványok javai . . .	34

Negyedik szakasz.

I. Fejezet: Ingó dolgok birtoklása	35—42
37. §. Beosztás	35
38. §. A fogalom meghatározása	35—37
39. §. Élettelen, ingó dolgok birtoklása, melyek kölcsön- vagy bérbeadásra nincsenek szánva	37—39
40—41. §. Ingó dolgok birtoklása, melyek kölcsön- vagy bérbe- adatnak	39—40
42—43. Kézművesek mint ingó dolgok birtoklói	40—42
44. §. A kézműves fia	42
II. Fejezet: Élő dolgok birtoklása	42—43
45. §. Állatok	42—43
46. §. Rabszolgák	43

Ötödik szakasz.

I. Fejezet: A szolgalmakról	44—48
47. §. A szolgalmak fogalma	45
48—49. §. A szolgalmak osztályozása	45—48
II. Fejezet: Szolgalmak elbirtoklása	48—54
50. §. Az elbirtoklás meghatározása	48—51
51—52. §. Szolgalmak elbirtoklási jog nélkül	51—53
53. §. A határos szomszéd joga	53—54

Első szakasz.

A birtoklás.

I. fejezet.

Általános alapelvek.

1. §.

A birtoklás fogalma.

Valamely dolognak tulajdonjoga és birtoklása úgy a mozaiko-talmudikus, mint a római jog szerint két különböző fogalom.

A tulajdonjog (דבר שהוא שלו, rerum dominium) valamely dolog feletti gyakorolható ama jog, mely az embert feljogosítja, hogy azt mint שלו, mint a magáét kizárólag használja és avval önkényesen rendelkezék. A tulajdonjog alanya a בעל דבר, a dolog ura (dominus rei), a kit a teljes uralom megillet, mely a dolog felett a természet és törvény szerint gyakorolható hatalmat biztosítja számára.

A birtoklás (דבר שהוא ברשותו possessio) ellenben a dolog felett gyakorolható csak is tényleges, jogos vagy jogtalan hatalom, avval a lehetőséggel és akarattal, hogy a birtokló a dolog felett mások kizárásával maga számára rendelkezzen. Ezen esetben az ember a dolognak csakis birtoklója (בעל דבר, מוחזק, תופס, possessor) nem pedig tulajdonosa. (בעל דבר dominus).

J e g y z e t: A birtok fogalmának meghatározását valamint a birtoklás védelmének okát illetőleg a római jogban a legkiválóbb jogászok nézetei eltérnek. Az egyik oldalon találjuk Savignyt és számos hívét, a másik oldalon Jhering-et és iskoláját, közöttük más tudósok foglalnak állást, kik az

adott meghatározásokat, azok megokolását bírálják, javítják és változtatják¹⁾. A talmudi fogalom מוחזק, a megtartást, רשות az uralmat, hatalmat fejezi ki, innen a birtoklás fogalmáról a szövegben adott meghatározás: a dolognak mások kizárásával való használatának lehetősége és hatalma. דבר שהוא ברשותו oly dolog, mely valakinek hatalmában van.

2. §.

Teljes és korlátolt tulajdonjog.

Rendszerint valamely dolog tulajdonosa egyszersmind annak birtoklója és ez esetben a tulajdonjog teljes, a mikor a dolog feletti teljes és kizárólagos hatalmat biztosítja. Ekkor magában foglalja a birtoklási, használati, gyümölcsötvetési, elenyésztetési és értékesítési jogot, melyek nem különálló, hanem a tulajdonból folyó jogok.

A tulajdonos egyik-másik jogosultsága azonban többé kevésbé lekötött, gyakran haszonélvezeti jogok és szolgálomak (servitutes) állanak fenn a dologra nézve, melyek a használatot megvonják vagy korlátozzák, gyakran pedig más valaki a dolog birtoklója a tulajdonos tudta vagy akarata nélkül, aki rendelkezési jogát gyakorolni képtelen. Nemcsak hogy a dolog használata lehetetlen számára, hanem nincs is jogositva arra, hogy azt másra átruházza. אין אדם גזל ולא נת'ישו. מקנה דבר שאינו ברשותו. Oly dolgot, mely nincs birtokunkban, nem adhatunk és nem ajándékozhatunk el. הבעלים שניהם אינן יכולין להקדישו זה לפי שאינו שלו וזה לפי שאינו ברשותו. Rablott dolgot, melyet a megrablott tulajdonos elveszettnek még nem tekint, melyre vonatkozólag ama reményét, hogy még visszakaphatja, még nem adta fel, sem a megrablott tulajdonos, sem a rabló birtokló a szentélynek nem ajánlhat fel. Amaz nem, mert a dolog nincs bir-

¹⁾ L. Dernberg Henrik: Pandekten Berlin 1884. 2. könyv; Savigny Fr. K., das Recht des Besitzes 7. kiadás, kiadta Dr. Rudolf Adolf Frigyes, Bécs 1865; továbbá Jhering Rudolf: Ueber den Begriff des Besitzschutzes 2. kiadás, Jena 1869; végül Kindel A.: Die Grundlage des römischen Besitzrechtes Berlin 1883.

tokában, emez nem, mert nem a tulajdonosa¹⁾). Ezen esetben a tulajdonjog nem teljes, hanem korlátolt és csakis akkor válik ismét teljessé, ha a tulajdonos a dolog birtokába jut és a korlátozások megszűnnek.

3. §.

A birtoklás védelme.

Mozaiko-talmudikus jog szerint a felperes, a ki az alperes ellen követeléssel lép fel, hogy ettől valamit elvonjon — bizonyítani köteles²⁾ המוציא מחבירו עליו הראיה.

Ezen jogi tétel áll a birtoklóra is, nemcsak idegen személyekkel, hanem sok esetben magával a felperes tulajdonossal szemben is.

J e g y z e t. Arról, vajjon oly birtoklás, melyhez a possessor a tulajdonos révén jutott (תפיסה ברשות), jognak (חוקה) ismerhető-e el és vajjon a birtoklónak, ha a felperes teljes határozottsággal állított követelésével szemben (תביעת ברי) maga magának is csak kétes ellenmondással élhet (טענת שמא) a jogvédelem mégis nyújtható-e, hogy a bizonyítás a felperest terhelje vagy pedig hogy ezen esetben ברי ושמא ברי עדיף a határozottsággal állított kereset mellett inkább szól az igazság valószínűsége, mint az alperes határozatlan ellenmondása mellett és így az utóbbi bizonyítani tartozzék abból az okból, minthogy a birtoklás magában még nem jog (חוקה), hanem csak is tény (מעלה בעלמא), a miért is a felperes határozott állítása elégséges volna, hogy a kételkedő alperest bizonyításra kötelezze — arról eltérnek a nézetek. (L. B. M. 100^a Toszafoth s. v. הא, R. Salamon Lurja (מהרש"ל) R. Samuel Edels (מהרש"א) továbbá a Kezoth Hachosen a Konteresz Haszfezoth c. 1 § 7 és Saare Thora II. rész 22. főszakasz.)

1) Baba Meczia 6^a 16^a; Maimuni, Mechira 22 f. 5. sz. Erachin 6 f. 22 sz.; Chosen Mispat 209 f. 5 sz. 211 fej. 1. §.

2) Baba Kamma 46^b és több helyen.

II. fejezet.

A birtoklás fajtái.

4. §.

Általános beosztás.

A birtoklás vagy jogszerű (possessio iusta) vagy jogszerűtlen (possessio iniusta); továbbá vagy jóhiszemű (bona fide possessio) vagy pedig rosszhiszemű (mala fide possessio) lehet.

J e g y z e t. A római jogászok megkülönböztetik még a possessio civilist és a p. naturalist. Az előbbi Savigny szerint azon birtok, mely az elbirtokláshoz (usucapio) vezet és az utóbbi, melynek ezen kelléke hiányzik. Az elbirtoklás alapját képezi azon szabály, melyet a tizenkét tábla felvett t. i. a ki valamely dolgot egy vagy két évig birtokol, annak tulajdonosává lesz.

A possessio naturalis feloszlik Savigny szerint a possessio ad interdicta és a szűkebb értelemben vett possessio naturalisra¹⁾.

5. §.

Jogszerű birtoklás.

Jogszerű a birtok :

I. Ha a birtoklás tárgya egyszersmind a birtokló tulajdona, ha a dolog nemcsak ברשותו hanem שלו és így a birtokló és a tulajdonos egy és ugyanazon személy. megszereshető :

a) uratlan dolgoknál (הפקר res nullius) foglalás (occupatio) útján, azaz uratlan dolgoknak birtokba vétele azzal az akarrattal, hogy azokat magunk számára megszerezzük²⁾,

b) átadás (traditio) által vagyis az eddigi tulajdonos birtokló tulajdonát adásvevés, csere és ajándékozás útján másra ruházza át a törvényes tulajdonítás tényeinek és formalitásainak (קנינים) végrehajtásával, végül

¹⁾ Dernberg, Pandekten 175 §; Savigny u. o. 2 és követk. §.

²⁾ Maimuni, Zechia umatana 1. f. 1. 12. §., Chosen Mispat 273 fej. §, 275 f. 27. §.

c) örökösödés útján.

II. Ha a birtokbavétel a tulajdonos tudtával és akaratával történt תפיסה ברשות pl. A. elad B-nek gabonát és azt mondja: Eladom neked kur-ját¹⁾ 30 szelá-ért²⁾, egy szaát egy szeláért. B beleegyezik ebbe. Miután az eladó az áru egy részét pl. tiz szaát már szállított, azt mondja a vevő: ezen mennyiség elegendő, többre nincs szükségem; az eladó pedig azt mondja: ha át nem veszed az egész kur-t, az egész vétel semmis és visszaköveteli a már szállított 10 szaát. Mindketten a szóbeli szerződés szavaival okolják meg jogukat. A. állítását támogatja a megállapodás első szavaival, melyek úgy hangzanak: én eladok neked egy kur-t = 30 szaát — mely szavak azt mutatják, hogy a szerződés 30 száára köttetett meg, B. viszont a szerződés végszavaira hivatkozik, melyek azt mondják, egy szaát egy szeláért és ebből kitűnik, hogy egyes száákra állapodtak meg. Már pedig oly szerződésnél, melyben két egymással ellenkező kifejezés fordul elő, jogilag eldöntetlen, vajjon תפוס לשון ראשון az első kifejezés jogerős-e, vagy pedig az utóbbi לשון אחרון; vagyis ez ספק ממנה, melyre המוציא מוכיח a ki más ellen követeléssel lép fel, bizonyítani tartozik és minthogy B. mint a tiz szaa birtoklója תופס ברשות, ennél fogva A. a המוציא מחבירו s a bizonyítás terhe neki jut³⁾).

1. J e g y z e t. Hogy az idézett és hasonló esetekben különbség van vajjon a birtoklás tárgya ingó vagy ingatlan birtok arról lásd a 10. §.

2. J e g y z e t. Ha a tulajdonosnak nem mint jelen esetben, szándékában volt a birtokkal együtt annak tulajdonjogát is átruházni, hanem csakis határozott időre a birtok-

1) Ūrmérték neve, mely 30 szaát tartalmaz.

2) Pénznem neve, 4 dinár értékben.

3) Baba Bathra 86^b, 105^a és több helyen. Chosen Mispat 200 fej. 7. sz. jegy 2. Maimuni Mechira 4 f. 7. § határozottan a vevőnek ítéli a jogot. V. ö. Baba Meczia 103^b; Aseri Bechoroth I. sz. 15. § Nimukes Josef Baba Mezia 1. fej. és bővebbet Tokfo Kohen 67. § és követk. Kecoth Hachosen Kunteresz Haszfekoth.

lást és használatot másnak átengedni, pl. A. kölcsönbe ad B.-nek egy ingó dolgot ingyenes használatra azzal a megállapodással, hogy B. azt használat után ismét visszaadni tartozik, (שאלה commodatum, haszonkölcsönszerződés) a haszonkölcsönbe vevő (שואל, commodator) azonban, mialatt a dolog birtoklója arra igényt tart, vajjon most az utóbbi annyiban legyen jogos birtoklónak (תופס ברשות) tekintendő, hogy a bizonyítással a haszonkölcsönbe adó (משאל, commodans) terheltessék meg — arról a későbbi rabbinikus tekintélyek nézetei eltérnek. Therumath Hadesen Resp. 321 a haszonkölcsönbe vevőt nem tekinti jogos birtoklónak és azért őt terheli meg a bizonyítással. E nézetét osztja Sabbathai Kohen, Tokfo Kohen cz. munkájának 57—60 fejezetében. Ellenben R. József b. Lev I. rész 54. és Gidule Theruma 68 fej. jogos birtoklónak mondják és így a haszonkölcsönbeadó a המוציא מחבירו, a ki bizonyítani tartozik.

(Mindkét nézet megokolása az idézett helyeken található).

Azon esetben, ha a vita tárgyát pénz képezi, pl. A. kölcsönbe adott B.-nek egy bizonyos pénzösszeget és az adós (לוה) valami követeléssel lép fel a hitelező (מלוה) ellen és e miatt megtagadja a tartozás megfizetését, ezen esetben Szifthe Kohen (i. h.) az adós javára dönt, mivelhogy a pénz, melyet kölcsönbe vesznek, rendesen kiadásra van szánva, a hitelező tehát az adósra a pénz tulajdonjogát is átruházza (מלוה), (להוצאה נתנה), ennél fogva az adós jogos birtokló lévén ő a המוציא מחבירו, ki bizonyítani tartozik¹⁾.

6. §.

Folytatás.

III. Ha a birtokbavétel oly időben történt, a mikor annak jogosságáról kétely még nem forgott fenn (תפיסה קודם שנולד הספק). A. perli B.-t egy tartozás megfizetése végett és követelését megokolja egy kötelezvénynyel, melyen két tanu

¹⁾ L. Kunteres Hasfekoth 7. fej. 2. §; véleménye szerint pénztartozásnál sem tekinthető az adós jogos birtoklónak. תופס ברשות.

van aláírva, mely aláírás két más tanu által hitelesítettett; most azonban újabb két tanu jelenik meg, ki azt állítja, hogy a kötelezvény tanui az aláírásra külső erőszak által kényszerítették (אנוסים היו), vagy pedig abban az időben jogilag képtelenek voltak tanubizonyságot tenni (קטנים או פסולי עדות היו). A talmudi jog ugyanis abból a jogvélelemből indul ki, hogy a hitelező csakis jogilag feddhetetlen, nagykoru egyéneket irat alá tanukul a kötelezvényre, továbbá hogy a tanuk minden kényszerőség nélkül irták alá az okmányt¹⁾. (עדים החתומים על השטר במי שנחקרה עדותן בב"ד דמי, חזקה על השטר שנעשה בגדול מלוה גופא מידק דייק מעיקרא). Itt azonban két tanu áll a kötelezvény két tanujával szemben és a praesumptio ellen a hitelező terhére vallanak (תרי ותרי), a tartozás tehát kétes (ספק ממון) és a törvényszék az alperest el nem ítélni, mert המוציא מחבירו עליו הראיה, azért a törvény azt mondja: לא קרענין ליה לשטרא ולא מגבינן ביה a kötelezvény nem semmisíthető meg, de az adós sem kötelezhető fizetésre, míg a tényállás teljesen ki nem derül.

Ha azonban a hitelező, mielőtt a terhére megjelent tanuk a törvényszéknél vallottak volna, a törvényszék által vagy önhatalmilag a pénzösszeg birtokába helyezte magát, jogos birtoklónak tekintetik (מוחזק) és a bizonyítás az adós kötelessége. (אי תפס לא מקינן מיניה).

J e g y z e t. Ezen birtokba vételnél is különbség van ingó és ingatlan között.

7. §.

Jóhiszemű birtoklás.

Jóhiszemű birtoklás az, melyet valaki abban a meggyőződésben, hogy a tárgy tulajdonát képezi, gyakorol.

I. Ellenmondás és az adóslevélben való kétértelműség

1) Kethuboth 17^b 18^a.

2) Kethuboth 19^b 20^a; Toszafoth s. v. ואוקי Baba Meczia 6^b, Toszafoth s. v. פוטר Baba Bathra 105^b; Tossafoth s. v. אבל; Aseri Kethuboth II. fej. 10., Chosen Mispas 46. f. 37. §; Tokfo Kohen 66—71. §; Kunteresz Hasziefekoth 2. fej.

a ¹⁾בְּעַל הַשְּׂמֵר עַל הַתַּחְתּוּנָה jogi tétel szerint a hitelező terhére magyaráztatik vagy el döntenek. Ha ez azonban határozott bizonyossággal azt állítja, hogy az igazság az ő részén van és ezen állítására támaszkodva ellenfelének ingó vagyonát birtokába vette és pedig a vita tárgyát képező összeg erejéig, akkor jóhiszemű birtokosnak tekintetik és a birtoklás védelmében részesül ²⁾אִי תַפְס לֹא מִפְּקִינָן מִיְנִיהָ).

II. Oly esetekben, a mikor egy talmudikus jogi tétel magyarázásban vagy egy törvény per analogiam való használatában a legtekintélyesebb jogászok eltérő nézetben vannak (סְפִיקָא דְפְּלוּגְתָא דְרַבּוּוֹתָא) az alperes nem ítélhető el, mint-hogy ³⁾הַיּוֹצֵא מִחֲבֵרָיו עָלָיו הַרְאִיָּה és a מוֹחֶזֶק jogi tétel érvényesül.

Ha azonban a felperes a vitás dolgot birtokába veszi, azt állithatja: קִים לִי כַהֲנֵךְ רַבּוּוֹתָא: én azt a nézetet tartom helyesebbnek, mely javamra szól és ez az állítás határozott bizonyosságu követelésnek (מַעֲנַת בְּרִי) tekintetik és jóhiszemű birtokosnak vétetik, úgy hogy a törvényszék azt tőle el nem vonhatja. ³⁾דְּרַאי תַפְס לֹא מִפְּקִינָן מִיְנִיהָ).

Még azon esetben is a mikor a tannák és amorák egy jogi kérdésben eltérő nézetben vannak és a halacha meg nem állapított, jogositott a birtokba vevő, לִי-קִים-t állítani és a birtoklás jó hiszeműnek tekintetik, és annak tárgya tőle el nem vonható ⁴⁾וְלֹא מִפְּקִינָן מִיְנִיהָ).

1. J e g y z e t. Jogi kérdések, melyek a talmudban meg nem oldottak és el nem döntettek, אִיבְעִיא דְלֹא אִיפְשִׁיטָא vagy ⁴⁾הַיּוֹצֵא מִחֲבֵרָיו עָלָיו הַרְאִיָּה a תִּיקוּ javára ítéltetnek meg és ezen esetben a לִי-קִים állítás nem

¹⁾ Baba Bathra 167^a; Maimuni, Milveh Veloweh 27. f. 16. §, Chosen Mispat 42. f. 5. §.

²⁾ Maimuni i. h. l. Maggid Misna, Chosen Mispat 42. f. 8. §. Szifthe Kohen u. o. és Tokfo Kohen; V. ő. Toszafoth Baba Bathra 105^a; s. v. אַבְל; Kethuboth 20^a s. v. דְּאוּקִי és Aseri Kethuboth II. fej.

³⁾ Eben Haezer 52 f. 4. § jegyz. Beth Samuel u. o. 14. § és terjedelmes részletezését és megokolását a Tokfo Kohen 79—106. fej.

⁴⁾ Chosen Mispat 198. f. 11. §; Eben Haezer 96 fej. 1. §; Tokfo Kohen 88—92 fej.

alkalmazható. Arról vajjon a birtoklás akkor is, a mikor a felperes jogát fenntartja és az illető tárgy birtokába helyezte magát, jóhiszeműnek tekintessék, arról eltérnek a nézetek. (L. Aseri Baba Kamma II. fej. 2. §, 3. f. 4. §, 12. f. 11. §; Geneba 2. fej. 12. §, V. ő. R. Abraham b. David ר"א אב"ד és Maggid Misna u. o. 4. fej. 7., 8. §; Chobel Umazik. 4. f. 11. §, 8. f. 7. §; Mechira 8. fej. 5. § Saala Upikadon 8. fej. 5. §; továbbá Chosen Mispat 202. fej. 3. §, 388. f. 17. §, 390. f. 2. és 6. §, 391. f. 12. §, 410. f. 12. §, 414. f. 1. § és végül Tokfo Kohen 3 fej. és 74 s. köv. fej.)

2. J e g y z e t. Ha valaki egy cselekvényt tesz ama szándék nélkül, hogy ezzel másnak kárt okozzon és azután nyilvánvalóvá lesz, hogy ő közvetett oka annak, hogy a másik tulajdonában megkárosodott גרמא בניזקין, akkor a tettes a kártérítéstől ugyan felmentendő, de azzal a kijelentéssel, hogy csak a világi bíró nem ítélheti el פטור מדיני אדם, de lelkiismereti kötelessége, hogy a kárvallottnak kárpotlást adjon. והייב בדיני שמים (Baba Kamma 55^b; Maimuni, Nizke Mamon 4 fej. 2 §, Chosen Mispat 395 fej. 1 és 4 §).

Hogy vajjon az is, a mikor a kárvallott a szándékta-
lanul kárt okozónak ingó vagyonát a kárnak megfelelően bir-
tokába veszi, jóhiszemű birtoklásnak tekinthető, arról lásd
R. Salamon Jiczchaki רש"י magyarázatát Baba Meczia 91^a és
Szifthe Kohen, Chosen Mispat 28. fej. 2. §.

8. §.

Roszhiszemű birtoklás.

Roszhiszemű birtokló az, a ki a birtoklást megszerzi, noha tudja vagy tudnia kellene, hogy ezen cselekvény a joggal össze nem fér (תוקף מחבירו).

Ide tartozik a lopás, a rablás, csalás és ámitás. A roszhiszemű birtoklótól nemcsak bíróilag veszik el a kérdéses tárgyat és tulajdonosának birtokába adják, hanem ez maga is jogosított arra, hogy a dolgot a birtoklótól elvonja és tulajdonjogát érvényesítse. עביר איניש דינא לנפשיה אפילו במקום. Ott, a hol a jog világos és דליכא פסידא כיון דבדין עבדי לא טרח.

kétségtelen, meg van engedve az embernek, hogy a maga jogának érvényt szerezzen még akkor is, ha a késelem veszélylyel nem jár¹⁾).

1. J e g y z e t : A római jog az önsegélyt önvédelemre és önbiráskodásra osztja. Az önvédelem a fennálló állapotoknak önhatalmu megtartása mások támadásaival szemben, a kik azokat változtatni akarják; birtoklásunk fenntartása önerőnkől, a mi rendszerint meg van engedve.

Önbiráskodás ellenben egy a mi jogunknak megfelelő állapotnak önhatalmu visszaállítása, a mi rendszerint nincs megengedve, kivéve sürgős veszély esetén, midőn a hatósági segítség későn jönne s pótolhatlan veszteséget háritunk el²⁾. (Dernburg, Pandekten 283,284 125 §.)

2. J e g y z e t : Római jog szerint a tolvaj, a rabló, szóval a mala fide possessor az általa birtokolt idegen dolgok titkos vagy erőszakos, tehát jogellenes módon való elvonása vagy károsítása miatt panaszt nem emelhet, mégis a jogvédelemre való igénye biztosítva van. Jhering (id. helyen 60 és köv. ol.) erre vonatkozólag joggal azt jegyzi meg: „Hogy egyeztethető az össze, hogy ugyanazon személy a védelemre itt érdemesnek, ott érdemetlennek nyilvánítatik? Ha a tisztán belső, a birtoklásban megvalósuló és a jogtalanságát bizonyító akaratnak mysteriuma képes arra, hogy a tolvaj birtokát egy magában védendő állapottá emelje, miért nem védendő ezen állapot épugy fenytő mint birtokháborítás miatti keresettekkel? Ha azt mondja a tolvaj: Az ellenfél megfosztott a birtokomtól, akkor védelemben részesül; ha pedig azt mondja: ellopta a dolgot tőlem, akkor visszautasítatik.“ Okát a következőben adja Jhering: „A birtoklás védelme a becsületes emberek kedvéért hozatott be, szükségképen azonban a becstelenek is részesülnek abban. Mert hogy őket visszautasítsuk, azt kellene vizsgálnunk, a mit

1) Baba Kamma 27 b ; Maim. Szynhedrin 2. f. 12. § ; Ch. M. 4. f. ; Tokfo Kohen 115, 116. fej.

2) Ez R. Jehuda nézete is Baba Kamma idézett helyén, hogy csak is במקום פסידא sürgős veszély esetére engedhető meg az önbiráskodás.

épen az ügy rövidítésének érdekében ki akarunk kerülni, ugyanis azt vajjon a birtoklónak joga van-e vagy nincs. A jog kérdésének belevonása a legitimatio megkönnyítését, a mit épen a birtoklás védelme kell, hogy nyújtson, háttérbe szorítja, a possessorium számára petitoriummá lenne. Jobb azonban, hogy kivételesen érdemetlenek részesüljenek a törvény jótéteményében, mint hogy ezt azok kizárása végett az érdemeseknek is megtagadjuk.“ Ezen megokolás Jhering azon állításán alapul (45 o.): „A birtoklás védelme mint a tulajdonjog tényleges volta szükséges kiegészítése és pótlása a tulajdonjog védelmének, a bizonyítás megkönnyítése a tulajdonos számára, mely azonban szükségképen a nem tulajdonosnak is javára szolgál.“

Második szakasz.

I. Fejezet.

A birtoklás tárgyai.

9. §.

Általános beosztás.

A birtoklás tárgyai:

A.) Ingatlan dolgok (Immobilia, נכסים שיש להם אחריות, קרקעות,

B.) Ingó, élettelen dolgok (Mobilia, נכסים שיש, מטלטלים, להם אחריות).

C.) Állatok (בהמות animalia) és rabszolgák (עבדים, mancipia).

10. §.

Ingatlan dolgok birtoklása.

Ingatlan dolgokra vonatkozólag azt mondja a talmudikus jogi tétel:

Telkek addig tekintetnek a tulajdonos birtokának, míg traditio által a birtoklással együtt a tulajdonjog is másra át nem ruháztatnak. קרקע אינה נגזלת. ולעולם ברשות בעלים עומדת. Telkek rablás által a tulajdonostól el nem ragadhatók, hanem mindig birtokukban marad¹⁾. Ezen jogi tétel következtében kétes esetben a bizonyítás a birtoklót terheli még akkor is, ha jelenlegi birtoklásához a tulajdonos tudtával és akaratával jutott ברשות²⁾. A. bérbeadja házáat B-nek és bérül kiköt tizenkét dinárt egy

1) Baba Kamma 95^a és id. hely. Maim. Gezela 9. f.; Ch. M. 371. fej.

2) V. ö. f. 5. § II.

évre, egy dinárt egy hónapra. Már most megesett, hogy a bérlet éve szökő év volt és így tizenhárom hónapból állott. A tizenharmadik hónap letelte után a bérbeadó egy dinárt követel a szökő hónapért, a mennyiben azt állítja, תפוס לשון אחרון, hogy a bérleti szerződés utolsó szavai a mértékadók; a bérbevevő pedig megtagadja a szökő hónapért való fizetést azzal az ellenvetéssel, hogy a bérleti szerződés első szavai a lényegesek תפוס לשון ראשון.

Noha a bérbevevő a tizenharmadik hónapban a tulajdonos tudtával és akaratával lakott a házban és így jogszerű birtokló volt (תופס ברשות), mégis a bérbeadó joga ismertetik el, mivelhogy ingatlanok a tulajdonos birtokának tekintetnek¹⁾ (קרקע בחזקת בעלים קיימת) azért הראיה עליו הראיה. Ez áll arra az esetre is, ha két tanu egy ingatlanokról kiállított adásvevési szerződés érvényessége mellett, két másik tanu pedig az ellen vall (תרי ותרי) és a vevő, még mielőtt az utóbbi két tanu a szerződés ellen vallott, a telket hatalmába és birtokába vette, תפיסה קודם שנוולד הספק. Ez esetben a tárgy az eladónak, az eddigi jogos tulajdonosnak (מרא קמא) ítéltetik oda és a vevő a telekről eltávolíttatik²⁾. Ugyanez az eset áll a 6. §-ban felhozott jóhiszemű birtoklásra is, a mennyiben a tárgy ingatlan dolog.

11. §.

Folytatás.

Ingatlan dolgok birtoklása magában még nem képez jogot és ha a birtokló az eddigi jogos tulajdonossal szemben azt vitatja, hogy ő e tárgyat tőle vétel vagy ajándékozás útján tulajdonjogilag megszerezte, ezen állítását tanukkal, illetőleg hiteles okirattal bizonyítania köteles, ellenkező esetben a tárgy birtoklásából elmozdítottatik és abba a tulajdonos helyezettetik. Sőt akkor is, a mikor a birtokló a felperes tu-

¹⁾ Baba Meczia 102^b; Maim. Szechiroth 7. f. 2. §; Chosen Mispat 312. f. 15 §; l. Szifthe Kohen v. 14.

²⁾ Kethuboth 20^a; l. Toszafoth s. v. ואוקי' és R. Aser Chosen Mispat 235. f. 37. § jegyz.

lajdonos tulajdonjogát általában kétségbevonja, ezen ellenvetésének semmi nemű jogi értéke nincsen, ha a tulajdonos bebizonyítani képes, hogy a tárgy általánosan az ő tulajdonának volt elismerve. Azonban vannak esetek, a mikor az ingatlanok birtoklójának joga elismertetik és a bizonyítás a felperest illeti és pedig a tárgynak háromévi, meg nem támadott birtoklásának és élvezetének esetében (שני חזקה).¹⁾

II. Fejezet

Elbirtoklás vagy háromévi birtoklás.

12. §.

Az elbirtoklás fogalma és oka.

Elbirtoklás a tulajdonjog megszerzése a törvényesen meghatározott időn át folytatólagos, meg nem támadott s megállapított módozatokkal járó birtoklás által. Talmudikus jog szerint ingatlanoknál az elbirtoklás megszerzéséhez háromévi birtoklás állapított meg (חזקת שלש שנים)²⁾.

Okát pedig avval adják, hogy rendszerint csakis az első három évben a tulajdon jog megszerzése után őrzik meg gondosan a legitimitációhoz szükséges okmányokat, három év után pedig, ha időközben a birtoklás meg nem támadtatott, az illető bizonyítási eszközökre nem vigyáznak és azok meg nem őriztetnek³⁾.

J e g y z e t: Római jog szerint az elbirtoklás alapgon dolata az elévülés; a birtoklás ideje azt joggá emeli. Már a pogány császári kor két elbirtoklási intézményt ismert, az usucapio-t és a praescriptio longi temporist. A tizenkét tábla az usucapiot szabályozta. Általános módon meghatá-

1) Baba Bathra 28^a Maim. Toén Venitan 11. f. 1. 2. §; Chosen M. 140. f. 7. és köv. §.

2) Baba Bathra 28^a és köv. ol. Maim. Toen Venitan 11. fej. 1. 2 §; Chosen Mispát 140. fej. 7. és köv. §.

3) Baba Bathra 29^a עד תלת שנים מזדהר איניש בשטרא טפי לא מזדהר Maim. i. h. 4. § Ch. M. 140. f. 7. §.

rozták, hogy telkek két év alatt elbirtokoltatnak. Az állam területének növekvésével, a népesség számának nagyobbodásával az ily gyors elbirtoklás hátrányok nélkül meg nem maradhatott, úgy hogy beállott annak szüksége, hogy azt korlátozzák. Más korlátozások között az elbirtokláshoz követelték az elbirtokló jogczimét (titulus) azaz oly tényeket, a melyek megszerzett birtoklását külsőleg is igazolták, továbbá az elbirtokló jóhiszeműségét. Az usucapio mint polgári intézmény csakis rómaiaknak állott rendelkezésére és csakis oly dolgokra vonatkozott, melyek a quiritás tulajdonjogára alkalmasak voltak. Pótlásul azután a tartományi telkekre behozták a hosszú időre való hivatkozást (a praescriptio longi temporis.) A hosszú idő azok közt, akik ugyanabban a tartományban laktak (inter praesentes), tiz év és azok közt, kiknek egyike más tartományban lakott, husz év (inter absentes). Justinianus 531-ben kiadott edictumával az usucapio-t és praescriptio longi temporis-t egy egységes intézménnyé állította össze, amennyiben közöttük minden különbséget megszüntetett. Az elbirtoklás a Justinianusi jog szerint inter praesentes tiz évi, inter absentes husz évi birtoklást követelt tekintet nélkül arra, vajjon a tárgy ugyanabban a provinciában fekszik, melyben a tulajdonos lakik, csak a lakóhely jön számba, nem pedig kizárólagos, ha hosszabb külföldi tartozkodás is. Továbbá az elbirtoklás jogczimet követel (titulus) vagyis oly eseményeket, melyek a megszerzést jogszerűnek tüntetik fel, mint pl. vétel, ajándékozás és efféle (Dernburg, Pandekten 496 o. 219 és 221 §.). A perzsa törvény szerint az elbirtoklás negyvenévi birtoklást igényelt (L. Baba Bathra 55a és Aruch s. v. אר"י).

13. §.

Az ingatlanok az elbirtoklás szempontjából való beosztása.

A három évi birtoklásra vonatkozólag az ingatlanok beosztatnak :

I. Házakba vagy egyéb épületekbe és ültetvényekbe, melyek egész éven át használtatnak és

II. Földekbe és gyümölcsös kertekbe, melyek évenként csak egyszer hoznak gyümölcsöt.

14. §.

Házaknak és egyéb épületeknek birtoklása.

Lakóházaknál és gazdasági épületeknél a birtoklásnak:

1. három teljes évig kell tartania (שלש שנים מיום אל יום)¹⁾
Egy nappal kevesebb már nem jogosít az elbirtoklásra.
2. a három évnek szakadatlanul egymásra kell, hogy következzenek. (שלש שנים רצופות)²⁾
3. a birtoklónak tanukkal bizonyítania kell, hogy teljes, három egymásra következő éven át a házban lakott, illetőleg az épületeket maga használta vagy bérbe adta.³⁾

Lakóházaknál a birtoklónak vagy annak bérlőjének a három év alatt a házban ugy nappal mint éjjel laknia és azt használnia kell. Csak is nappali használat nem elegendő azért, mert az éjszakák a birtoklás megszakításának tekintetnek⁴⁾. De elegendő a tanuk egyszerű kijelentése, hogy három évig a házban lakott, a nélkül hogy határozottan kijelentenék, hogy éjjel is abban lakott⁵⁾.

Ha azonban a felperes avval az ellenvetéssel él, hogy meg van győződve, miszerint az alperes a lakást éjjel nem használta⁶⁾, vagy ha a felperes házaló (רוכל) volt, a ki az év nagy részét lakóhelyétől távol töltötte és azért bizonyossággal nem állithatja, hogy a birtokló a lakást éjjel is használta⁷⁾, mindkét esetben a birtoklónak be kell bizonyítania, hogy éjjel is a házban lakott; de elegendő a szomszédokkal

1) Baba Bathra 28^a, Maim. Toen Venitan 12. f. 1. §; Chosen Mispat 140. f. 7. § és 141. f. 1. §.

2) Baba Bathra i. h. Maim. 12. f. 4. §; Chosen Misp. 140. f. 8. § 141 f. 2. §.

3) Baba Bathra 29^a, Maim. 12. f. 2. §; Chosen Mispat 140. f. 8. §.

4) B. B. 29^a, Maim. 12. f. 8. §; Ch. M. 140. f. 8. §.

5) R. Samuel b. Meir Baba Bathra 29^a; l. Toszafoth s. v. אמר; Ch. M. 140. f. 8. §.

6) Baba Bathra 29^a; Ch. M. 140. f. 8. §.

7) Baba Bathra 29^b; R. Samuel b. Meir magyarázata ומודה מר ומודה ברובלין helyhez, Ch. M. 140. f. 8. §.

való bizonyítás; ha ezek azt jelentik ki, hogy a birtoklót este bemenni és reggel kimenni látták és nem vették észre, hogy éjjel házi eszközöket magával elvitt, hanem csak a mikor elment, történt az meg, mint rendszeren megtörténni szokott, ha az ember házából néhány órára eltávozik¹⁾, akkor ez elegendő az elbirtoklás elnyerésére. Végül ha a birtokló élethivatása olyan volt, mely őt lakóhelyétől távol foglalkoztatta mint pl. ha házaló (רוכל) volt, akkor határozott tanukijelentéssel kell bizonyítani, hogy a használat éjjel sem szakított meg, ha a felperes az ellenkezőt nem is állítja²⁾.

1. J e g y z e t. Maimuni nézete (Toen Venitan 12 f. 2. §) szerint abban az esetben is, ha a felperes nem bizonyossággal állítja (בטענת ברי) hanem csakis kétli, vajjon az alperes a házat éjjel is használta-e (בטענת שטא), az utóbbi a háromévi, szakadatlan birtoklást oly tanukkal köteles bizonyítani, a kik határozottan kijelentik, hogy a házat éjjel is használta. De Szifthe Kohen (Ch. M. 140 f. 7. jegyz.) Maim. szavait oda magyarázza, hogy a felperesnek alaptalan kételye egyszerű שטא טענת-ja semmi esetre sem elégséges arra, hogy az ellenfélt teljes tanubizonyosságra kötelezze, hanem csakis akkor, ha a felperes azt állítja, hogy néhányszor est idején az illető házba ment volt és a birtoklót sohasem találta ott, csakis ezen esetben köteles a birtokló még ezen שטא טענת ellen is tanukkal bizonyítani, hogy éjjel a házban lakott. Ezen nézetet osztja a Szifthe Kohen is.

2. J e g y z e t. R. Chananel Baba Bathra 29^b ומורה מר זוטרא ברובלין hely magyarázata szerint a háromévi birtoklás, ha a birtokló vagy annak bérlője életfenntartásukat lakóhelyüktől távol kénytelenek keresni (רוכלין), ha hosszabb ideig is távol vannak, a mennyiben ha visszatérnek, ismét abban a házban laknak, félbe nem szakítottanak tekintetik, hogy az elbirtoklást elnyerhessék. (Tozsafoth Baba Bathra 29^b s. v. אמר, Aseri u. o. és Chosen Mispat 140 f. 4. § jegyz.)

¹⁾ B. B. 29^a l. Aseri u. o. Ch. M. i. h.

²⁾ Maim. idézett helyen B. B. i. h. ומורה מר זוטרא ברובלין magyarázatában; l. Ch. M. i. h. és Szifthe Kohen 9. j.

15. §.

A bérlők tanubizonysága.

Ha a birtokló a házat bérbe adta és a bérlők tanuságot tesznek, hogy a házban három évig éjjel-nappal laktak, úgy ezen a birtokló javára tett tanubizonyságuk csak akkor bír jelentőséggel, ha a bérbeadónak a bért még meg nem fizették, mert ezen esetben bizonyságuk nem gyanus, hisz rájuk nézve tökéletesen közömbös lehet, hogy a perlekedő felek közül kinek joga ismertessék el, és rájuk nézve mind egy, vajjon ennek vagy annak kell utólag a bért megfizetniök. Ha azonban a birtoklónak a bért már megfizették, akkor tanubizonyságuk gyanusnak tekintetik, minthogy נוגעין בעדותן érdekelt felek, érdekükben van, hogy a birtoklónak és nem a felperes tulajdonos joga ítéltesse meg, mert ellenkező esetben az utóbbinak a bért még egyszer meg kellene fizetniök és annak a veszélynek volnának kitéve, hogy a már az előbbinek megfizetett bért vissza nem kapják, mindenestre kereset indítására volnának kényszerítve¹⁾.

J e g y z e t. Üzlethelyiségeknél és efféléknél, melyek csakis nappal és nem éjjel használtatnak, Maimûni nézete szerint (12 fej. 3. §) elégséges a háromévi birtoklás. Ellenben a Toszaphisták, Aseri és más tekintélyek abban a nézetben vannak, hogy hatévi birtoklás szükségeltetik. Néhány decisor különbséget tesz, vajjon a helyiség a birtokba vétel alkalmával már üzlethelyiség volt, vagy pedig a birtokló egy lakó szobát alakított-e át üzlethelyiséggé. Első esetben elégséges a háromévi birtoklás, utóbbi esetben pedig hatévi birtoklás követeltetik. Bővebbel erről Baba Bathra 29^b; Toszafoth és Aseri u. o.; Maim. 12 fej. 3. § és Maggid Misna u. u. Chosen Mispat 140 f. 14. §.

1) Baba Bathra 29^a, Chosen Mispat 140. f. 9. §; v. ó. u. o. 10, 11, 12. § oly esetek, a hol a bér már meg van fizetve és a bérlő bizonysága nem gyanusnak és bizonyság erejével bírónak tekintetik. Maimûni nézetéről l. Maggid Misna, Toen Venitan 12. f. 2. § Szifthe Kohen Ch. M. 140. f. 7. jegy.

16. §.

Az elbirtoklás kellékeinek folytatása.

4. A háromévi birtoklás továbbá csakis akkor jogosít az elbirtoklásra, ha a tulajdonos ezen idő alatt a birtoklást meg nem támadta, ha az soha tanuk előtt, sem a birtokló jelen- sem annak távollétében oly kijelentést nem tett, hogy a birtokló erőszakos, rabló úton tulajdonába nyomult és azt hatalmába kerítette, a miért őt alkalmas időben törvénybe idézni és birtoklástól elmozdítani fogja (מחאה). A míg a tulajdonos tanukkal nem bizonyíthatja, hogy a מחאה-t előttük vagy más tanuk előtt a birtoklás három éve alatt megtette volt, ennek abba hagyása a birtokló mellett bizonyít és hallgatag beleegyezésnek tekintetik, hogy a birtokló mellett van a jog, mert ki van zárva, hogy valaki idegent oly hosszú időn át tulajdonának birtokában és élvezetében háborítatlanul hagyná, anélkül, hogy ennek erre joga ne volna. A tulajdonosnak azon ellenvetése, hogy a birtokló a tárgyat tőle bérbe vette, vagy hogy azt neki zálogba adta, jogi értékkel nem bír, mert a bérbe vagy zálogba adónak erről okmánya kellene hogy legyen, vagy pedig a birtoklás három éve alatt ki kellett volna jelentenie, hogy a tárgyat, csakis bérbe vagy zálogba adta a birtoklónak, nem pedig hogy az vétel vagy ajándékozás útján ment át annak tulajdonába¹⁾

17. §.

A מחאה-nak közelebbi meghatározása.

A tulajdonos részéről megteendő kijelentésről (מחאה) következő jogi szabályok állanak:

a) Ugy a birtokló jelen-, mint távollétében két tanu előtt teendő meg. Ezen tanuk jogosítva vannak, az előttük tett kijelentésről, anélkül hogy erre a felektől felszólíttatnának, okiratot kiállítani azon czélból, hogy az a tulajdonosnak a birtokló ellen bizonyítékul szolgáljon²⁾.

¹⁾ Baba Bathra 29^a, 38^b; Maimûni 11. f. 2. §; Chosen Mispat 146. f. 1. és 4. §.

²⁾ Baba Bathra 38^b, 39^b; Maimûni 11. fej. 7. 8. §; Chosen Mispat 146. f. 2. 5. §.

b) Ugy a háromévi, háborítatlan birtoklásra **חוקה של ג'** vonatkozólag mint a tulajdonosnak ezen idő alatt megteendő kijelentését illetőleg (**מהארה**) nincsen különbség interpraesentes, azaz ha a felek egy és ugyanabban a tartományban tartózkodnak, és inter absentes vagyis ha azok különböző tartományokban laknak. Sem a tulajdonos nem mentheti hallgatását avval, hogy távolléte miatt a birtokba vételről nem tudott, sem a birtokló nem igazolhatja avval, hogy a tulajdonosnak kijelentéséről nem hallott, különben a javára szóló okiratokat megőrizte volna, mert általánosan el van fogadva, hogy egyik a másiknak beszéli el, ez ismét egy harmadiknak, utazók, kik ide oda mennek, elbeszélik, míg a fél füléhez nem jut¹⁾. **חברך חברי אית ליה וחברא דחברך**. Sőt ha a tulajdonos a tanuknak azt mondta, hogy a birtoklónak az előttük tett kijelentésről ne szóljanak, vagy ha a tanuk maguk is azt mondták, hogy arról senkinek sem szólnak, vagy senkinek sem szólottak, még akkor is jogérvényes a tulajdonos kijelentése (**מהארה**); csak azon esetben, ha a tulajdonos a tanuknak határozottan megtiltotta, hogy azt valakivel tudassák, jogilag érvénytelen a **מהארה**²⁾.

Kivételes eset inter absentes, ha háboru vagy az utak egyéb bizonytalansága miatt a két lakóhely közötti közlekedés meg van szakítva vagy csak nagyon hiányos; ezen esetekben a birtoklás nem nevezhető elbirtoklásnak, miért is a birtoklónak az okmányokat meg kellett volna őriznie, minthogy valószínű, hogy a tulajdonos a birtokba vételről nem tudott, vagy ha esetleg arról tudomást szerzett volna, a kijelentést is megtette, csak hogy ez a birtoklónak ismeretlen maradt³⁾.

18. §.

Folytatás.

Ha a tulajdonos a három év alatt a törvénytől megkövetelt kijelentést **מהארה** megtette, elegendő, ha a birtokló

¹⁾ Baba Bathra 38^a; Maimûni 11. f. 2. 5. §; Chosen Mispat 146. f. 1. §.

²⁾ Baba Bathra 39^a; Maimûni 11. f. 6. §; Chosen Mispat 146. f. 3. §.

³⁾ Baba Bathra 38^a; Maimûni 11. f. 2. §; Chosen M. 143. f. 1. §.

a kijelentés után ismét három teljes, háborítatlan évig a tárgyat nem bírta. Ha azonban a kijelentés után ismét három teljes évig, megszakítás nélkül a házat birtokolta, az első kijelentés nem használ. Általában a tárgynak az első és második kijelentés között teljes három évig nem szabad, hogy az alperes birtokában maradjon¹⁾. Ha azonban a tulajdonos a megtett kijelentés után a tárgyat eladta és a vevőnek adásvevési szerződést kiállított, vagy pedig örökül hagyta, a megtett kijelentés a következő időre is érvényes, minthogy már nincs joga kijelentésétől visszalépni és a birtokló azt ezután már nem vehette, azért az okmányokat meg kellett volna őriznie²⁾.

Épugy érvényes a tulajdonos részéről megtett kijelentés mindenkorra, ha a birtokló azután a tárgyat eladta, minthogy a vevő jogát csakis vételénél fogva igényelheti a birtoklótól, a birtokló ellen azonban már az eladás előtt tétetett meg a kijelentés, miáltal az eladás megsemmisítettik, ha három évig is volt annak birtokában, jogczimet nem nevezhet meg, mely nélkül elbirtoklás nem történhetik³⁾. Ez azonban csakis arra az esetre áll, ha a vevő tanuk előtt már kijelentette, hogy a tárgyat nem a tulajdonostól, hanem a birtoklótól vette, mert ellenkező esetben a vevő három évi háborítatlan birtoklás után azzal az állítással, hogy a tárgyat a tulajdonostól vette, jogát érvényesíthetné⁴⁾.

J e g y z e t: Ha a birtokló egy évvel a tárgy birtokba vétele után meghalt és fia háborítatlanul a birtoklást a harmadik év végéig gyakorolta, vagy az apa és fia egy-egy évig és a vevő, a ki a tárgyat a fiutól vette, annak birtokában a harmadik évben volt, a nélkül hogy abban megtámadtatott volna, ez hasonló ahhoz az esethez, mintha az első birtokló a tárgyat teljes három évig szakadatlanul bir-

1) Baba Bathra 39^b; Maimûni 11. f. 8. §; Chosen M. 146. f. 5. §.

2) Baba Bathra 42^a; R. Samuel b. Meir u. a.; Chosen Mispat 146 f. 6. §.

3) Lásd 19. §.

4) R. Salamon ben Adreth (רשב"א) Resp. 1023; Chosen Mispat 146. f. 8. §; lásd Meirath Enajim Gl. 17.

tokolta volna. (Baba Bathra 42^a; Maimûni 12 f., 7. §.; Chosen Mispat 144 f. 3 §.) Ha az első birtokló egy év után a tárgyat eladta és a vevő azt egy év után ismét egy harmadiknak adta el és mindkét vevő okirattal van ellátva, a miáltal talmudikus jogi tétel szerint, „Jogi cselekmény, melyről írásbeli o k i r a t állítottatott ki, nyilvános, mindenki előtt ismeretes ténynek tekintetik“, שטרם קלא איה ליה, a vételek mindenkinek, így tehát a tulajdonos tudomására is juthattak és ez mégsem élt ellenvetéssel, azért a חזקה oly jogérvényes, mintha az első birtokló a tárgyat teljes három évig birtak volna. (Baba Bathra 41^b; Maim. 12 f. 6 §.; Chosen Mispat 144 f. 2 §.)

Ha a tulajdonos az első vagy második évben, a nélkül hogy a kijelentést megtette volna, meghalt és fia, mint örököse a birtoklás harmadik évének leteltéig a birtoklót szintén hallgatagon a tárgygyal rendelkezni engedte, sőt még abban az esetben is, ha az örökös a három év letelte előtt elhalt atyjának egész ingó vagyonát eladta, mégis a birtokló még mindig jogában marad, mert sem az apa, sem a fiu a szükséges kijelentést meg nem tette és az eladás olyannak nem tekinthető, mert a kérdéses dolog kivételesen mint eladási tárgy nem említettett. — Ha azonban az örökös az adásvevési szerződésben a birtoklás tárgyát határozottan és névszerint megjelölte, az eladás kijelentésnek (מחצה) tekintetik, a birtoklónak tehát a legitimatioéhoz szükséges okiratokat meg kellett volna őriznie. (Baba Bathra 42^b; Maimûni 12 f. 8 §.; Chosen Mispat 144 f. 4 §.) Vajjon az utóbbi esetben is az örökös eladása a megkövetelt kijelentésnek csak is akkor tekinthető, ha az eladásról írásbeli okirat állítottatott ki, vagy pedig arra szóbelileg megkötött szerződés is elegendő-e, arról eltérnek a nézetek. (L. Maggid Misna a fennt i. h. és Ch. M. i. h.)

19. §.

Az elbirtoklás kellékeinek folytatása.

5. A birtoklónak birtoklását jogczimmel meg kell okolnia. כל חזקה שאין עמה מענה אינה חזקה „Birtoklás, melynek

jogosságát semmi nemű czim meg nem okolja, nem bizonyít a tulajdonjog mellett¹⁾. Ez a czim abban áll, hogy a birtokló a tulajdonossal szemben azt állítja: Te a tárgyat eladtad vagy ajándékoztad nekem, vagy pedig én atyámtól, a ki annak legalább egy napig birtokában volt, örököltem és azóta azt a három év leteltéig birtokoltam, anélkül, hogy te ezen idő alatt birtoklásomat megtámadtad volna, csakis akkor következik be az elbirtoklás, noha az eladást sem tanu, sem okirat nem bizonyította, minthogy háromévi, háborítatlan birtoklás után az okiratokat tovább megőrizni nem szokás.

Ha azonban a birtokló az említett czimek közül egyiket sem hozhatja fel igazolására és a felperesnek csak azt válaszolhatja: Nem tudtam, hogy kié ez a tárgy, és azért birtokomba vettem és minthogy az ellen senki ellenvetést nem emelt és a birtoklás három évében senki kijelentést (מחאה) nem tett, azért állithatom, hogy az tulajdonomba ment át; ez esetben az elbirtoklás nem következik be és ha a felperes azt bizonyítja, hogy a tárgy az övé volt, azt a haszonélvezet megtérítésével a birtoklótól visszakapja²⁾.

6. Nem szabad, hogy a birtokló a tulajdonossal szemben a 25—31 §. felhozott viszonyok egyikében állott legyen, sem pedig rablónak hírében sem, ellenkező esetben a háromévi birtoklás az elbirtoklás jogát még nem hozza magával.

III. Fejezet.

Mezők és szőlőskertek birtoklása.

20. §.

A birtoklás ideje.

Mezők, szőlős- és gyümölcsöskertek általában ültetvények, melyek évenként csak egyszer hoznak gyümölcsöt, a birtoklás idejét illetőleg házaktól és oly tárgyaktól, melyek mindig vagy évenként többször hajtának hasznot, Maimûni nézete szerint abban különböznek, hogy míg az utóbbiaknál három-

¹⁾ Baba Bathra 41^a; Maimûni 14. f. 12. §; Chosen M. 146. f. 9. §.

²⁾ Baba Bathra 41^a; Maimûni 14. f. 12. §; Chosen M. 146. f. 9. §.

évi birtoklás és haszonélvezés (מיום אל יום) követeltetik meg, az előbbieknél háromszoros gyümölcsélvezet a gyümölcsnek egy és ugyanazon nemétől elegendő, ha a harmadik aratás idejében a birtoklás három éve még nem is telt le¹⁾).

Ha azonban a birtokló a három év alatt a földet csak is újra felszántotta, de abba nem vetett (נרה שנה אחר שנה)²⁾ vagy ha vetett is, a hozadéka nem volt több mint vetése, akkor nem szerzi meg az elbirtoklás jogát, még azon esetben sem, ha a tulajdonos a kijelentést (מהארה) nem tette meg, mert a birtoklás csak akkor jogosít az elbirtoklásra, ha háromévi haszonélvezetet nyújtott³⁾).

Ép oly kevésbé jogosítja a birtoklót az elbirtoklásra, ha a vetést, miután rendes növésük egy harmadára szökkentek fel, takarmánynak vágta le, אכלה שחת, kivéve azt az esetet, ha azon a vidéken az így felszökkent kalászoknak mint takarmánynak nagyobb áruk van⁴⁾.

Ha a földnek talaja köves, a hol a vetés nem tenyészhetik, elegendő ha a birtokló azt valami alkalmas használatra fordította⁵⁾.

21. §.

Folytatás.

Ha a birtokló a három év egyikében a földet nem mivelte, hanem ugaron hevertette (הובירא) és pedig oly vidéken, a hol egyes tulajdonosok földjeiket szakadatlanul minden évben mivelik, mások ismét azokat bizonyos időben ugaron hevertetik, ezzel a három évi birtoklás meg nem

1) Baba Bathra 28^a 36^b; Maimûni 12. f. 1. § elfogadja Sámuel ámorának utóbbi helyen idézett nézetét. Aseri és mások ellenben Rabnak nézetét osztják és itt is három teljes évet követelnek. R. Chananel Baba Bathra 36^b בניידו איכא נערה דקל helyéhez való magyarázata értelmében Sámuel nézete szerint is három teljes év szükséges. (L. R. Sámuel b. Meir-t. u. o.) Chosen Mispat 141. f. 1. § mindkét nézetet idézi és R. Mózes Iszerlesz Aseri nézetét osztja.

2) Baba Bathra 36^b; Maimûni 12. f. 9. §; Chosen M 141. f. 9. §.

3) Baba Bathra i. h. Maimûni 12. f. 10. §; Chosen M. 141 f. 6. §.

4) Baba Bathra i. h. Maim. 12. f. 11. §; Chosen M. 141. f. 10. §.

5) Baba Bathra 29^b; Maim. 12. f. 13. §; Chosen M. 141. f. 12. §.

szakítottatik, mert a birtokló azt mondhatja: azért tettem, hogy a föld nyugodjék és a következő évben többet hozzon; a felperes hallgatását nem igazolhatja avval, hogy a föld nem lett mivelve, hisz azt láthatta, hogy fel volt szántva. Azonban az ugarév be nem számítottatik, mert a birtoklónak teljes három éven át a haszonélvezete meg kell hogy legyen, miért is az így hiányzó ugarév helyett egy másik, a közvetlenül következő éven át földet birtokolnia és gyümölcsét élveznie kell; addig is kötelessége az okiratokat gondosan megőrizni¹⁾).

Arról azonban eltérnek a nézetek, vajjon a felperes, ha a föld oly vidéken fekszik, a hol mindenki földjét ugaron heverteti, a birtokló azonban a szokás ellenére a telket három éven át mivelletti, hallgatását avval igazolhatja-e, hogy látta, miszerint a birtokló a földet nem pihenteti és ez őt abban a feltevésben erősítette meg, hogy a birtokló a tárgyat nem tekinti tulajdonának vagy pedig annál is inkább kellett volna-e az ellenvetéssel élnie, minthogy látta, hogy a birtokló az ő (a felperes) tulajdonát képező földet teljesen kirabolja²⁾).

22. §.

Folytatás.

Ha két személy A. és B., kik egymással társas viszonyba léptek és egy telket felváltva birtokoltak és pedig úgy, hogy A. az első, harmadik és ötödik, B. a második, negyedik és hatodik évben a tárgyat birtokolta, a felperessel szemben azzal az ellenvetéssel él: Mi a földet közösen megvettük tőled és egymással megegyeztünk az iránt, hogy annak birtokát és haszonélvezetét évről-évre felváltva bírjuk, úgy hogy veled szemben már hat év is letelt, anélkül, hogy te birtoklásunk ellen a kijelentést megtetted volna és ezért már nem vagyunk kötelesek az adás-vevés okiratát tovább is megőrizni; és ha a felperes azt válaszolja: mint-

¹⁾ Baba Bathra 29^a; Maim. 12. f. 4. §; Chosen M. 141. f. 2. §.

²⁾ Tur Chosen Mispat 141. f. R. Jesaja nevében; Tur maga ellenkező nézetben van. Sulchan Aruch u. o. 4. §. mindkét nézetet idézi.

hogy egyiktek sem birtokolta három egymásra következő éven át a tárgyat, így én jogositva vagyok tulajdonomat követelni — ez esetben megkülönböztetendő, vajjon a társak az állítólagos egyezményt okirattal vagy pedig szóbelileg kötötték-e meg.

Első esetben a társaknak az egymással megkötött szerződést csak a törvényszék elé kell terjeszteniök és az elbirtoklás már az első három évi birtoklás után következik be, mert az a jogi szabály áll: *שטרא קלא אית ליה*, a miről okirat állittatik ki, az általánosan ismeretes tény és így a felperes előtt sem maradhatott ismeretlen, azért kellő időben a kijelentést meg kellett volna tennie. A második esetben könnyen megtörténhetett, hogy a felperes a megegyezésről tudomást nem szerezhette és minthogy a két birtokló közül egyik sem birta három egymásra következő éven át, a felperes a felszólalás idejét el nem mulasztotta és így a hatéves de folyton megszakított birtoklás sem jogosit az elbirtoklásra¹⁾.

23. §.

A fák birtoklásának különös kelléke.

Gyümölcsös fák birtoklásánál az elbirtoklás elérésére való különös kelléknek megköveteltetik, hogy a birtokló a három évben a gyümölcsöt a fáról leszedje; ha ez azonban magától lehull, bár ha teljesen érett is, ez még nem tekintetik az elbirtoklás jogára való bizonyítéknak²⁾. Oly fáknál, melyek gyümölcse három évben egyszer érik meg³⁾, az elbirtoklásra elegendő, ha a birtokló a fákat az első évben ültette, három éven át a szükséges munkát végezte és a harmadik évben a gyümölcsöt leszedte⁴⁾.

1) Baba Bathra 29^b; Maimûni 12. f. 5. §; Chosen Mispat 144 f. 1. §; l. a Meirath Enajim-ot u. o.

2) Baba Bathra 36^b; R. Chananel *דקל נערה איכא בנייהו* talmud hely magyarázata után. L. R. Samuel ben Meirt u. o. Chosen Mispat 141. f. 15. §.

3) Pl. *בנות שוה* fehér füge egy neme. l. Sebiith 5. sz. 1. Misna.

4) Tur, Aseri nevében; Chosen Mispat 141. f. 16. §.

24. §.

Folytatás.

A fának háromévi birtoklása és gyümölcsének élvezése által szerzi meg a birtokló magának a fának elbirtoklását, a míg az a földben gyökeredzik; ha azonban elszáradt és vihar által kitépetett, a birtokló csakis azon esetben jogosított, annak helyére más fát ültetni, ha azt állítja, hogy a tulajdonostól a fát és annak talaját vette meg, miről okirata is kellett hogy legyen, melyet azonban, miután annak birtokában háborítatlanul maradt meg, meg nem őrizett¹⁾.

Ha három szaa vetés területén harmincz fa van ültetve és pedig minden szaa területen 10 fa és a birtokló a birtoklás három éve alatt évenként felváltva tiz fa gyümölcsét élvezi, melyek azonban nem egy szaán állanak, hanem elszórva az egész kertben, akkor ezáltal az egész gyümölcsös kertnek elbirtoklását szerzi meg²⁾.

J e g y z e t: A 16, 17, 18 és 19 §§-ban a ház birtoklására felhozott kellékek a mezők és fáskertek elbirtoklására is megköveteltetnek.

---

1) Baba Bathra 38^a; Maimûni 12 f. 18 §. Chosen Mispat 141 f. 20 §.

2) Baba Bathra 36^b; Maim. 12 f. 19 §. Maim. nézete szerint ez az eset csak akkor áll, ha a többi fák az illető évben gyümölcsöt nem hoztak vagy, pedig a birtokló azt a fákon hagyta. Chosen Mispat 141 f. 17 §. Ha kevesebb vagy több fa van egy szaa területén ültetve, arról lásd R. Sámuel b. Meirt Baba Bathra 36^b; és Chosen Mispat i. h.

Harmadik szakasz.

I. Fejezet.

Az elbirtoklás kizárása.

25. §.

Vannak esetek, melyekben az elbirtoklás joga ki van zárva és a melyekben még a három évi, meg nem támadott birtoklás sem képez jogi bizonyítékot. Ezen esetek egyrészt azon viszonyban, a melyben a birtokló a tulajdonoshoz áll, másrészt a birtokló vagy a tulajdonos személyes állapotában lelik megokolásukat.

26. §.

Az építőmester mint birtokló.

Az építőmesternek a birtoklóhoz mint telek és háztulajdonoshoz való viszonya kizárja az elbirtoklás jogát *האומן אין לו חזקה*. Az a személy, mely egy épület építésével vagy annak berendezésével és javításával hosszabb ideig foglalatoskodott és három évig a tárgy birtokában maradt, a nélkül hogy a tulajdonos tanuk előtt ellenvetéssel élt volna (*מחאה*), ezért még nem szerzi meg az elbirtoklás jogát, mert a birtoklás még nem képez bizonyítékot arra, hogy a birtokló a tárgyat megvette, hisz mint munkás volt az épületnél alkalmazva¹⁾.

Ha azonban az építőmester a tökéletesen bevégzett munka után teljes három évig háborítatlanul a tárgy birtokában maradt, akkor az elbirtoklás joga érvénybe lép²⁾.

1) Baba Bathra 42^a (l. R. Sámuel b. Meir t. n. o.) 47^a; Maim. 13. f. 4. §; Chosen Mispat 149. f. 28. §.

2) Baba Bathra, Maimûni és Chosen Mispat i. h.

Ha az építőmester fia a tárgy birtokában volt és birtoklását avval a jogczimmel igazolja, hogy azt a tulajdonostól megvette, az elbirtoklás jogát elnyeri. Ha azonban azt állítja, hogy atyja vette volt meg, az elbirtoklást nem nyeri el¹⁾.

27. §.

Társasági viszony.

Ha két vagy több személy egy telek közös tulajdonosai, melynek területe kisebb, sem hogy elosztható lenne és ha a társak egyike az egész tárgynak birtokában és haszonélvezetében három teljes évig háborítatlanul megmaradt, akkor ez a birtoklás még nem eredményezi az elbirtoklás jogát *השותפין אין להם חוקה*, minthogy a tulajdonosok azon körülménynél fogva, hogy a telek el nem osztható, rendesen felváltva néhány évig annak birtokában és haszonélvezetében megmaradnak a többi társ tulajdonjogának épségben tartásával. Ha azonban a tárgy elosztható volt, annak három évi birtoklása és haszonélvezete, ha a birtokló azt állítja, hogy a többi társtulajdonostól részüket megvette volt, jogát bizonyítja és az elbirtoklás megállapítandó²⁾.

28. §.

A mezei munkásnak a tulajdonoshoz való viszonya.

Mezei munkások, a kik munkájukért a hozadéknak egy részét természetben kapják *אריסים*, ha ők és atyáik már régóta a tulajdonos és annak ősei szolgálatában állottak *בתי אבות* háromévi birtoklás és haszonélvezet által szintén nem szerzik meg az elbirtoklás jogát, mert oly munkásoknál, kiknek mintegy joguk van a családi telkek megmivelésére, gyakran előfordulni szokott, hogy a tulajdonos és a munkás felváltva néhány éven át egymásután a teljes haszonélvezetet kapják, a miért is a háromévi birtoklás még nem bizonyít az *אריים* tulajdonjoga mellett.

1) Baba Bathra 47^a, Maim. 14 f. 3 §; Chosen Mispat 152 f. *אומן אין לו חוקה בן אומן יש לו חוקה*.

2) Baba Bathra 42^a; Maimûni 13 f. 8 §; Chosen Mispat 149 fej. 2 §.

Ha azonban a két fél között fennállott viszony megszűnik és a munkás azután is három teljes éven át háborítatlanul a tárgy birtokában maradt, akkor az elbirtoklás jogát elnyeri *יש לו חזקה מאריסתו*¹⁾. Épugy elnyeri ezt a jogot, ha a helyett, hogy maga mivelné a földet, azt a *ארים*-tól szerződött munkásokkal a nélkül, hogy maga is velük dolgoznék, mivelteni²⁾.

29. §.

A házastársak közötti viszony.

A férj, ha neje telkeit, melyek jövedéke törvényesen őt illeti meg (*נכסי מלוג*), háborítatlanul bírja és használja, nem szerzi az elbirtoklás jogát, ha azt állítja is, hogy azokat vétel útján szerezte meg magának, mert a birtoklás nem bizonyít semmit, minthogy a házasság megkötésével a jövedék megilleti a férjet, a nélkül hogy neje ingatlanaira tulajdonjoggal bírna. *אין לאיש חזקה בנכסי אשתו*³⁾. Még abban az esetben, ha a férj jogérvényesen az őt törvényesen megillető haszonélvezetről le is mondott, a *נכסי מלוג* ezen lemondás utáni háromévi, háborítatlan birtoklása és haszonélvezete sem képez bizonyítékot arra, hogy az ingatlanokat megvette, minthogy rendszerint a nő könnyen el nem határozhatja magát, hogy férjétől a haszonélvezetet megtagadja⁴⁾.

Ép oly kevésbé szerzheti meg a nő férje javainak három évi, háborítatlan birtoklása és haszonélvezete által az elbirtoklás jogát, mert a férj a haszonélvezetet neki átengedhette, hogy abból a szükséges élelmezést (*מזונות*), melyet neki megadni köteles, tetszése szerint megszerezhesse. *אין לאשה חזקה בנכסי בעלה*. Sőt ha a férj eltartásáról más módon

1) Baba Bathra 46^b; Maimûni 13 f., 5, 6 §; Chosen Mispat 149 f. 25—27 §.

2) J. h., A. 26 §-ban a *בן אומן*-ről szóló meghatározás a mezei munkás fiára a *בן ארים*-ra is áll.

3) Baba Bathra 42^a 49^a; Maimûni 13 f. 8 §; Chosen Mispat 149 f. 9 §; Eben Haëzer 87 f. 1 §.

4) J. h.

is gondoskodott volt, még sem veszi oly szigoruan, hogy a haszonélvezetet tőle megvonja¹⁾).

30. §.

Folytatás.

Nemcsak a férj, hanem más személyek sem szerezhetik meg a férjes nő javaira férje életében a három évi háborítatlan birtoklással az elbirtoklás jogát, mert feltételezzük, hogy ez azért nem tette meg a kijelentést (מחצה), mert azt hitte, hogy ezt férje teszi meg²⁾). Csak abban az esetben, ha a birtokló még a férj halála után is három éven át a tárgyat birtokolta, noha már a férj életében is annak birtokában volt és avval a jogczimmel áll elő, hogy jelenlétében a nő a férjnek adta el, a kitől meg ő vette meg, csak is ezen esetben találnak hitelre szavai, hisz azt állithatta volna, hogy a nőtől férje halála után vette meg (מנו), a mi mellett három éves birtoklása is szól.

31. §.

Apa és fiu közötti viszony.

Míg a fiu atyja házánál van és asztalánál ül, sem az atya nem szerezheti meg három évi háborítatlan birtoklással a fiu javaira való elbirtoklási jogot, sem a fiu atyjáéin, mert a viszony rendszerint olyan, hogy ők egymásnak kölcsönösen megengedik a birtoklást és a haszonélvezetet³⁾. אין לאב חזקה בנכסי הבן ולא לבן בנכסי האב. Csak azután, mikor a fiu atyja asztalától eltávozott vagy házasságot kötött בן שחלק, csak akkor, ha egyikük a másik tárgyának birtokában három évig háborítatlanul megmaradt, lép az elbirtoklás joga érvénybe.

1) Baba Bathra 42^a 51^a Maim. 13 f. 8 §; Chosen Mispat 149 f. 9 §. Eben Haëzer 87 f. 1 §.

2) Baba Bathra 50^b; Maim. 14 f. 11 §; Chosen Mispat 149 f. 11 §. Eben Haëzer 87 f. 2 §.

3) Baba Bathra 42^a; Maimûni 13 f. 1, 8 §; Chosen Mispat 149 f. 3 §. L. 5—8 §.

32. §.

A gyám és gyámgyermek közötti viszony.

A gyám különbség nélkül akár az örökhagyótól, akár a törvényszéktől neveztetett ki annak, három évi háborítatlan birtoklással gyámgyermek ingatlanai fölött nem nyeri el az elbirtoklás jogát, minthogy ennek birtoka ugy is a gyám kezelése alatt áll, ellene ki emelhetett volna ellenvétést? האפטרופין אין להם חזקה

Különben ugyanaz, vajjon a gyám az egész hagyaték, vagy csak az illető telek kezelésével bízott meg; egy esetben sem nyeri el az elbirtoklást és pedig még akkor sem, ha a gyámgyermek ezalatt nagykorúságát elérte volt és még sem tette meg a kijelentést. Csak akkor, ha a gyámságtól felmentve három évig háborítatlanul a tárgy birtokában megmaradt, ismertetik el elbirtoklási joga¹⁾.

2. Fejezet.

A birtokló vagy a tulajdonos személyes állapota miatti kizárás.

33. §.

A rabló.

Ha oly javakra vonatkozólag, melyek rablás által, szóval mala fide, erőszakosan birtokba vétettek, a rabló birtokló háromévi birtoklás után azt állítja, hogy a tárgyat utólagosan a tulajdonostól megvette, ugy a háromévi, háborítatlan birtoklás ezen állítás valósága mellett nem bizonyít, mert a tulajdonos a birtokló erőszakossága miatti félelemből nem mer a birtoklás ellen kijelentéssel (מהרה) fellépni. גולן אין לו חזקה. Sőt ha tanuk is bizonyítják, hogy a tulajdonos jelenlétükben a rablónak a vételt beismerte, ez sem tekintetik jogérvényesnek, mert ezen beismerés csakis félelemből eredőnek vétetik. Végül a birtokló akkor sem szerzi meg az elbirtoklást, ha tőle általánosan mint erőszakos,

¹⁾ Baba Bathra 42^a; Baba Meczia 39^b; Maimûni 13 f. 7 §. Chosen Mispat 149 f. 29, 30 §.

veszedelmes embertől félnek, noha nem tudják, hogy a birtoklást mala fide szerezte meg¹⁾).

1. J e g y z e t: A rabló fia és örököse sem szerzi meg az elbirtoklást, ha három évi birtoklását avval okolja meg, hogy a tulajdonos tanuk előtt beismerte, miszerint a tárgyat atyjának eladta. Ha azonban azt állítja a fiu, hogy ő maga vette meg a tárgyat a tulajdonostól, akkor a három évi, háborítatlan birtoklás elegendő az elbirtoklásra. (Baba Bathra 47^a; Maim. és Chosen Mispat i. h.)

2. J e g y z e t: Római jog szerint is erőszakosan birtokba vett ingatlanok az elbirtoklás alól addig vonatnak el, míg a tulajdonos hatalmába vissza nem kerülnek. (Dernburg, Pandekten 501 o. 220 §.)

34. §.

Kiskorú tulajdonosok.

Kiskorúak vagyona az elbirtoklás jogából kivan zárva, mert ezeknek az értelem és akaraterő hiányzik, hogy a birtoklóval szemben a birtoklás három éve alatt jogukat érvényesítsék és ellenvetéssel (מחאה) éljenek. Sőt ha a tulajdonos a birtoklás három éve alatt nagykorúságát el is érte, a birtokló még sem szerzi meg az elbirtoklás jogát (אין מחזיקין בנכסי קטן ואפילו הגדיל²⁾); ezek ingatlanaira sem szerezhető meg három évi birtoklással az elbirtoklás³⁾.

De ha ezek egyike egy nagykoru ingatlanait három évig háborítatlan bírja, ő sem szerzi meg az elbirtoklást, mert jogczimet adni képtelenek, ugy szintén a tulajdonos is sükségtelennek tartja, ellenök a kijelentést (מחאה) megtenni⁴⁾.

¹⁾ Baba Bathra 47^a; Maim. 13. f. 2. §. és 11., 14 f. 2. §. Chosen Mispat 151. f. 3. §., 152. f. 1. §.

²⁾ Baba Meczia 39^a; Maimûni 14 f. 7 §; Chosen Mispat 149 f. 18—20 §. Vajjon a három évi birtoklás, miután a tulajdonos a nagykorúságot elérte, az elbirtoklásra jogosít-e, arról eltérnek a nézetek. I. Maimûni i. h. és ראב"ד ugyszintén Maggid Misnát u. o. és Chosen Mispat i. h.

³⁾ Maimûni 13 f. 2 §. 1. Maggid Misna u. o. Chosen Mispat 149 f. 18 §.

⁴⁾ Maimûni i. h. és Maggid Misna, Chosen Mispat i. h.

J e g y z e t: Római jog szerint is kiskoru birtoka el nem birtokolható. (Dernburg, Pandekten 501 o. 220 §.)

35. §.

Szökevény tulajdona.

Oly személy tulajdona, melynek élete megmentése végett menekülnie kell בורה מהמת נפשות, el nem birtokolható, mert a szökevény nem mer a birtokló ellen a szükséges ellenvetéssel (מהארה) fellépni abban a félelemben, hogy tartzkodási helyét ezzel elárulja és annak a veszélynek teszi ki magát, hogy kiszolgáltatják, azért tulajdonának három évi háborítatlan birtoklása még nem képez bizonyítékot az elbirtoklás joga mellett. Ha azonban csakis azért, hogy hitelezőinek sürgetésétől szabaduljon, menekült volt בורה מהמת ממון, akkor a három évi háborítatlan birtoklás az elbirtoklásra jogosít, mert ezen esetben üldözésnek nincs annyira kitéve és így a birtoklás ellen a kijelentést megtehetette volna¹⁾.

36. §.

A zsinagóga és jótékony alapítványok javai.

Ingatlanok, melyek a zsinagóga vagy a szegényügy vagy más jótékony alapítványok céljaira szolgálnak, rendszerint el nem birtokolhatók.

Ez alól kivételt képez azonban, ha azok egész kezelése kizárólag egyes személyekre, a kik egyszersmind ezen alapítványok tagjai, van bízva; ezen esetben a kezelőség részéről való kijelentésnek (מהארה) abbahagyása miatt a háromévi birtoklás az elbirtoklást eredményezheti²⁾.

J e g y z e t: Római jog szerint a templomok és jótékony alapítványok ingatlanai egyáltalában el nem birtokolhatók. (Dernburg, Pandekten 501 o. 220 §.)

1) Baba Bathra 38^b; Maim. 14 f. 10 §. Chosen Mispat 143 f. 3 §.

2) Tur Sulchan Aruch, Chosen Mispat 149 f. 31 §.

Negyedik szakasz.

I. Fejezet.

Ingó dolgok birtoklása.

37. §.

Beosztás.

Ingó dolgok (מטלטלים, Mobilia) beosztatnak :

I. Élettelen dolgokra, melyek rendszerint sem kölcsönadásra sem bérbeadásra nincsenek szánva. דברים שאינן עשויין להשאיל ולהשכיר

II. oly dolgokra, melyek rendszerint másoknak kölcsön, vagy bérbe adatnak ולהשכירו ולהשאיל

III. állatokra (גודרות).

38. §.

A fogalom meghatározása.

A fogalmának meghatározását illetőleg eltérnek a nézetek. Maimûni szerint a talmudi mondás העשויין (készített, csinált) arra a meghatározásra utal, hogy a dolog más baráti szolgálatok fejében való kölcsönadásra vagy pénzért való bérbeadásra készített és megszerzetett. Mert különben így kellene hangzania: הראויין (alkalmasak), nem pedig העשויין (készített). Maimûni¹⁾ ezen fogalmat a következő szavakkal magyarázza: אל תמעה בין דברים העשויין להשאיל ולהשכיר לדברים שדרכן להשאיל ולהשכיר כמו שמעו רבים וגדולים שכל הדברים ראויין להשאיל ודרכן להשאיל אפילו חלוקו של אדם ומצעו ומטתו ראויים להשאיל אבל דברים העשויין להשאיל ולהשכיר הם הכלים שבני אותן המדינות עושיין אותן מתחלת עשייתן כדי

1) Maim. Toen Venitan 8 f. 9 §.

להשאילן ולהשכירן וליטול שכרן והרי הן לבעליהן כמו קרקע שאוכל פירותיהן והגוף קיים כך אלו הכלים עיקר עשייתן כדי להנות בשכרן כגון היורות הגדולות של נחשת שמבשלין בהן בבית המשתאות וכגון כלי נחשת הטוח בזהב ששוכרין אותו לכלה להתקשט בו שעשיית אלו הכלים אינן למכירה עצמה ולא להשתמש בהן בעל הבית בביתו אלא להשאילן לאחרים כדי להנות כנגדן או להשכירן ולטול שכרן.

„Hogy a להשאיל szavak magyaráztaiban ne tévedj, mint sok más nagy magyarázó, tudd meg, hogy minden dolog alkalmas a kölcsön és a bérbeadásra, sőt ruhadarabokat is kölcsön kérnek, de a העשויין fogalom oly tárgyakra mutat, melyet azon vidék lakói kizárólagosan erre a célra készíttetnek, hogy azokat kölcsön, vagy bérbe adhassák és ezért díjat kapjanak. A tulajdonosnál olyan szerepet viselnek, mint a telek, melynek gyümölcsét élvezi, míg az maga tulajdonának tovább is megmarad, úgy ezen tárgyak csakis haszonélvezet céljából készíttettek, mint pl. nagy ércz üstök, melyeket nagy lakomákra való főzésre használnak és ezen célra bérbe vesznek vagy aranyozott ékszerek, melyeket menyasszonyi diszül használnak és bérbe vesznek és hasonló dolgok, melyeket sem eladásra, sem magánhasználatra készíttetnek, hanem csakis azért, hogy vizontszolgálat fejében kölcsön- és díjért bérbe adják.“

De Maimûni nézete szerint a העשויין fogalom oly dolgokat is felölel, melyek bár eredetileg nem kölcsön illetőleg bérbeadásra készíttettek, melyeket azonban a tulajdonos e célra szerzett meg és szánt és ha tanuk által megállapítható, hogy ő azokat minden időben, ha azokra szükség van, kölcsön- vagy bérbeadás útján átengedi, akkor azok mint להשאיל ולהשכיר tekintetnek, mert a העשויין fogalom „a kölcsön- és bérbeadásra van szánva“ jelentést megengedi¹⁾.

Ellenben minden más dolog mint להשאיל עשויין עשויין להשאיל דברים שאינן עשויין להשאיל tekintendő, különösen oly tárgyak, melyek könnyen megrongálódnak és így a veszteség nagyobb volna, mint

1) Maim. i. h. וכן אם היה לאדם משאר הכלים ויש לו עדים שהוא משכירו ומשאילו והוחזק לו שהוא להשאיל ולהשכיר הרי הוא ככלים העשויין להשאיל ולהשכיר

a díj; még ha tanuk is bizonyítják, hogy e dolgok kivételesen kölcsön- és bérbe adatnak, akkor is az **אינן עשויין להשאיל ולהשכיר** osztályába számíttatnak¹⁾).

Ellenben R. Chananel, Alfaszi és más decisorok a **העשויין** szót nem szószerint veszik és következőképen magyarázzák: „Dolgok, melyeket kölcsön vagy bérbe adni szoktak.“ Azért minden ingó dolgot, melynek különösen nagy értéke nincsen és mely könnyen meg nem rongálódik, a miért azt akadály nélkül kölcsön- vagy bérbeadják, az **עשויין להשאיל ולהשכיר** osztályába sorolják és ebből csak azokat a dolgokat zárják ki, melyeknek különös nagy értékük van és a melyek könnyen megrongálódnak. De megkövetelik, hogy a birtokló a tulajdonoshoz baráti viszonyban állott legyen, továbbá, hogy a tulajdonos a tárgyakat különben másoknak is kölcsön- vagy bérbeadni szokta; általában minden az ország szokásától és a tulajdonos jellemétől függ, mert vannak szükkeblű emberek, a kik díjért sem engedik meg dolgaik használatát; viszont vannak jószívű emberek, a kik örülnek, ha másnak szolgálatot tehetnek, végül olyanok, kik különbséget tesznek barát és ismerős és idegen és ismeretlen között²⁾).

39. §.

Élettelen, ingó dolgok birtoklása, melyek kölcsön- és bérbeadásra nincsenek szánva.

Élettelen, ingó dolgokra vonatkozólag, melyek az **אינן עשויין להשאיל ולהשכיר** osztályához tartoznak, azt mondja a jogi tétel: **„חזקה כל דבר הנמצא ביד אדם הוא שלו** „Ingó dolgok, melyek valakinek birtokában vannak, rendszerint annak tulajdonát képezik“³⁾).

E jogi tétel következtében az olyan dolgok birtoklása,

1) Maim. i. h. 10 §. v. ő. Maggid Misna u. o. és Szifthe Kohen Chosen Mispat 72 f. 83 jegyz.

2) Aseri, Sebuoth 7 sz. 5. halacha, R. Niszim u. o. Tur és Sulchan Aruch Chosen Mispat 72 f. 19 §. L. Béth József u. o.

3) Ebben a formában az idézett jogi tételt a talmudban nem találjuk, de több helyből kitünik, különösen Baba Bathra 46^a; Sebuoth 46^b. L. Maim. Toën Venitan 8 f. 1 §. és Maggid Misna u. o. Tur és Sulchan Aruch, Chosen Mispat 133 f. 1 § és Koheleth Jakob 95 o. 88 §.

melyek *עשין להשאל ולהשכיר*, azonnal az elbirtoklásra jogosít, ha a birtokló jogczimet adhat meg: A. ingó dolgok birtokában van, B. tanukkal bizonyítja, hogy e tárgyak az ő tulajdonát képezik és azokat A.-tól követeli azzal az állítással, hogy azokat csakis kölcsön- vagy bérbeadta. A. azzal az ellenvetéssel él, hogy B. azokat neki eladta vagy ajándékozta és így tulajdonjogát átruházta; ezen esetben a tárgy mint a birtokló tulajdona elismertetik és az elbirtoklás azonnal érvénybe lép, tekintet nélkül a birtoklás idejére, mert dolgoknál, melyek az *עשין להשאל ולהשכיר* osztályába nem tartoznak, már maga a birtoklás is a tulajdonjog mellett szól: *חזקה מה שביד האדם הוא שלו*¹⁾

Ha azonban A. nem azt állítja, hogy a tárgyat B.-től vétel vagy ajándékozás útján, hanem mint kézi zálogot (*משכון*, *pignus*) kölcsönért kapta, állítása azon esetben, ha a dolog átadásánál tanuk jelen nem voltak, hitelt érdemel, mert *מנו*-ja van, azaz azt állithatta volna, hogy a dolgot B.-től vétel útján szerezte; állítását csak is esküvel kellett volna erősítenie, és azért B. az állítólagos tartozást az illető tárgy értékének erejéig megfizetni köteles. Még ha tanuk is állítják, hogy B. a dolgot A.-nak kölcsönképen adta át, A.-nak joga eskütétel mellett, hogy ő azt utólagosan B.-től megvette vagy zálogösszeggel megterhelte, elismerendő azon esetre, ha tanuk nem állítják, hogy a tárgyat a kereset indítása idején vagy röviddel azelőtt A.-nál látták, mert ebben az esetben is A.-nak *מנו*-ja van t. i. azzal az ellenvetéssel élhet: én a dolgot már visszaadtam. (*החזרתי לך*). Csakis akkor, ha az átadás tanuk előtt történt és tanuk most vagy röviddel azelőtt a dolgot A.-nál látták, tartozik A. B.-nek mint tulajdonosnak a dolgot visszaadni és birtoklási joga megszűntnek tekintetik²⁾.

1) Baba Bathra 46^a; Sebuoth 46^b; Maim. 8. f. 1 §; Chosen Mispat 133 f. 1 §. A birtokló azonban állítását talmudikus esküvel (*שבועת היסות*) kell hogy megerősítse.

2) Id. helyen, Chosen Mispat 72 f. 18 §. Bővebb fejtegetését az id. helyeknek, melyek azonban csak kevésbé tartoznak ide, miért is ezen ráutalások elegendők.

J e g y z e t : Több római jogász a birtoklás védelmét a tulajdonjoggal okolja meg. Így régebbi nézet szerint a birtoklásban a valószínű tulajdonjogot védelmezik; Gans szerint a birtoklás kezdő tulajdonjog, Jhering szerint a birtoklás védelme a tulajdonjog védelmének szükséges kiegészítésének érdekében történik (L. Jhering: Ueber den Grund des Besitzschutzes 6. §, továbbá 25—28. §§.)

40. §.

Ingó dolgok birtoklása, melyek kölcsön vagy bérbeadatnak.

Ingó dolgoknál, melyek kölcsön vagy bérbeadásra vannak szánva עשוין להשאיל ולהשכיר, e jogítétel: „A mi valakinek birtokában van, az tulajdonjogát bizonyítja“, חזקה מה שביד האדם הוא שלו, alkalmazást nem talál, mert könnyen megeshetik, hogy kölcsön- vagy bérbevétel útján azok birtokához jutott. Ezekre tehát még háromévi, háborítatlan birtoklás után sem áll az elbirtoklás joga. A. egy ezen osztályba tartozó ingó dolognak birtokában van, B. tanukkal bizonyítja, hogy a dolog tulajdonát képezte és azért azt A.-tól visszaköveteli, azt állítva, hogy csak kölcsön- vagy bérbeadta neki, A. azonban tagadja ezt és azt hozza fel, hogy B. azt neki eladta vagy zálogba adta. Itt a birtoklás nem képez bizonyítékot és pedig azért nem, minthogy B. a dolgot másoknak kölcsön vagy bérbeadni szokta, ez az eset A-ra is állhat. A. mindenesetre követelheti, hogy B. állítását rabbinikus esküvel megerősítse és B.-nek mint tulajdonosnak a dolgot visszaadni tartozik.

De ez csak akkor történik, ha tanuk a tárgyat A-nál látták, ellenkező esetben A. állítása hitelt talál, minthogy מנו-ja van, azaz a birtoklást általában tagadásba vonhatja¹⁾ (לא היו דברים מעולם)

41. §.

Folytatás.

Ha azonban B. azt állítja A. elleni keresetében, hogy a dolgot tőle ellopták, A. tehát rosszhiszemű birtokló,

¹⁾ Sebuoth 46^b; Baba Meczia 116^a; Maimûni 8 f. 4 §; Chosen Mispat 72 f. 18 § és 133 f. 5 §; l. Tur és Meirath Enajim 13 jegyz.

akkor rendszerint keresetével visszautasítandó és A. elbirtoklása elismerendő, mert bizonyíték nélkül senkit sem lehet lopással vádolni *אחזוקי אינשי בגנבי לא מהזקינן*. Kivételt képez azonban, ha a hir, hogy B.-t meglopták, általánosan elterjedt és azt állítják, hogy az illető tárgy a lopott dolgok között volt; ebben az esetben adott körülmények között B. keresetének helyt lehet adni és pedig a szerint, vajjon a birtoklót magát lopással vagy pedig csak mint a tolvajtól való vevőt vádolják, a tárgy a vételár megtérítése után vagy a nélkül a tulajdonosnak visszaadandó¹⁾.

42. §.

Kézművesek mint ingó dolgok birtoklói.

Ha az ingó dolog birtoklója kézműves (*אומן*), a ki oly dolgok készítésével és javításával foglalkozik, melyek a birtoklás tárgyát képező dolgok osztályához tartoznak, akkor az eset hasonló a *דברים העשויין להשאיל ולהשכיר* a kölcsön- és bérbeadásra szánt dolgok birtoklásához (39 §.) és a birtoklás az elbirtoklásra nem jogosít. Ha A. pl. órás vagy ruhatisztító és egy óra illetőleg egy ruhadarab birtokában van, melyről tanuk által bizonyos, hogy B. tulajdonát képezte és ha most a birtokló azt állítja, hogy a tárgyat B.-től vétel vagy ajándékozás útján szerezte, ez azonban azt mondja, hogy a dolgot nem adta el, hanem javítás végett adta át és most visszaköveteli, ezen esetben A. akkor is, ha B. az átadásnál nem említette, hogy mily czélból adta át a dolgot, sőt ha az átadás nem történt tanuk előtt és tanuk a dolgot most A.-nál látták és határozottan tudják, hogy ugyanaz mint a mely B. tulajdonában volt, köteles a tárgyat B.-nek visszaszolgáltatnia, még akkor is, ha előbbi több éven át annak birtokában volt, mert kézművesre ama jogi tétel, hogy az ingó dolog birtoklása a tulajdonjog mellett szól *הוא שלו* nem alkalmazható, sőt inkább

¹⁾ Bővebbet erről B. Kamma 114^a; Sebuoth 46^a; Maim. Toën Venitan 8 f. 5—8 §, Geneba 5 f. 10 és köv. §; Chosen Mispat 90 f. 11, 12 §, 133 f. 6, 7 §, és 357 f. 1 §; l. Meirath Enajim 2 jegyz. és Szifthe Kohen 2 jegyz.

érvényesül az az elv „דמסתמא לתקנו מסרו לידו“, mig az ellenkező be nem bizonyítottatik, feltételeztetik, hogy a dolgot csak is javítás végett adta át¹⁾. Ha azonban be nem bizonyul, hogy a tárgy most is A. birtokában van, noha az átadás B. részéről tanuk előtt azzal a határozott kijelentéssel történt, hogy az a célja, hogy A. a tárgyat kijavítsa és azt azután B.-nek visszaszolgáltassa, A.-nak állítása, hogy a tárgyat azután B.-től megvette, hitelt talál a מנו által, azaz B. ellen felhozhatja: (החזרת) én a dolgot már visszaadtam, azért ez esetben A.-nak joga elismerendő²⁾.

43. §.

Folytatás.

Ha a kézműves foglalkozásával felhagyott (יירד מאומנתו), azon ingó dolgokra vonatkozólag, melyeknek birtokába eddigi foglalkozásának abbahagyása után jutott, minden más birtoklóhoz hasonló és ha a dolog kölcsön- és bérbeadásra nincsen szánva, a jogi tétel: „a mit valaki birtokol, annak tulajdonjoga mellett szól“ (חזקה מה שביד אדם הוא שלו) teljes érvénybe lép és az elbirtoklás megállapítandó. Arról azonban, ha a kereset oly ingókról szól, melyeknek birtokába munkásságának folytatása alatt jutott, eltérnek a nézetek. A toszafisták nézete szerint az elbirtoklást csak akkor érheti el, ha a tárgy, miután foglalkozásával felhagyott, rendes időnél tovább maradt birtokában. Maimuni és mások azon-

1) Baba Bathra 42^a, 45^a, 47^a; Maim. 9 f. 1 §; Chosen Mispat 134 f. 1 §. L. Beth Joszef és Meirath Enajim 4. jegyz. R. Salamo b. Adret רשב"א nézete szerint rendkívüli hosszú birtoklás a kézművesnél (אומן) is elbirtoklásra jogosít.

2) A „המפקיד אצל חברו בעדים אין צריך להחזיר לו בעדים“ ha valaki egy dolgot tanuk előtt ad át megőrzés végett az, a ki átvette, nem tartozik azt tanuk előtt visszaadni. Baba Bathra id. h. Maimuni 9 f. 2 §. Chosen Mispat 134 f. 5 §. Hogy háromévi birtoklás az elbirtoklást eredményezi arról eltérnek a nézetek. Maim. (id. h.) szerint a birtoklás ezen ideje nem elegendő. Ellenben רשב"ם idéz. hely. azt állítja, hogy igenis jogosít az elbirtoklásra. L. Maggid Misna id. hely. és Szifthe Kohen 135 f. 3 jegyz.

ban tekintet nélkül a birtoklás időtartamára azonnal megállapítják az elbirtoklást¹⁾).

44. §.

A kézműves fia.

Ha a kézműves foglalkozását nem adta fel és, míg a dolog birtokában volt, meghalt, és fia, ki e foglalkozást nem folytatja, azt állítja, hogy atyja a tárgyat megvette, azért az az övé, mint atyja örököséé, ezzel ép oly kevéssé nyeri el az elbirtoklást, mint azt az atyja elérte volna. Ha azonban azt állítja a fiu, hogy a felperes atyjának az ő jelenlétében beismerte, hogy a tárgyat neki eladta, vagy azt állítja a fiu, hogy ő maga vette azt, úgy elnyeri az elbirtoklás jogát²⁾).

J e g y z e t: Római jog szerint ingó dolgoknál az elbirtoklás három év alatt befejeztetett. (Dernburg, Pandekten 505 o. 221 §.)

II. Fejezet.

Élő dolgok birtoklása.

45. §.

Állatok.

Az ingó dolgok különös nemét képezik a „moventia“ vagyis az, a mi a saját életeréje által mozog. Ezekhez tartoznak: 1. Az állatok בהמות és 2. A rabszolgák עבדים. Ezek az elbirtoklást illetőleg minden más ingó dologtól különböznek. „Apró marha birtoklása nem bizonyít a tulajdonjog mellett, mert ez rendszeren az utczákon és a szabad tereken különös felügyelet nélkül szokott járni, azért gyakran megesik, hogy másnak területére megy³⁾).

Ha A. aprómarha birtokában van és B. tanukkal bizonyítja, hogy az az ő tulajdonát képezi és most azt A.-tól követeli, ez azonban azt állítja, hogy azt B.-től megvette,

¹⁾ Baba Bathra 47^a; 1. Toszafoth s. v. ירד; Maimûni 9 f. 3 §; Chosen Mispat 134 f. 5 §.

²⁾ Baba Bathra id. h.; Maim. id. h. Chosen M. 6 §.

³⁾ Baba Bathra 36^a, és a T. id. h.; Maim. 10 f. 1 §.

akkor B.-nek tulajdonjoga megállapítandó és A. tartozik a tárgyat visszaszolgáltatni. Ha azonban a kérdéses állat mindig őrizet alatt áll vagy pásztornak adatott át, a kinek felügyelete alatt reggel és este a legelőre megy és onnan visszajön, úgy hogy idegen területre nem futhat, akkor ennek birtoklása hasonló más ingó dologéhoz és A. elbirtoklása megállapítandó¹⁾.

46. §.

Rabszolgák.

Rabszolgák עבדים birtoklása, a kiknek testi ereje annyira ki van fejlődve, hogy maguktól járhatnak, hasonló ingó dolgok birtoklásához, melyek elbirtoklására háromévi, háborítatlan birtoklás szükségeltetik, hogy a tulajdonjogot bizonyítsa. A חוקה מה שנמצא ביד אדם הוא שלו „ingó dolog birtoklása a tulajdonjog mellett bizonyít“ jogítétel rabszolgáknál éppoly kevésbé mint állatoknál alkalmazható, mert könnyen megeshetik, hogy a rabszolga önhatalmilag urától megszökik és a jelenlegi birtoklónál menedéket keresett és talált²⁾.)

Rabszolga gyermeknél azonban, mely még járni nem tud, mint más ingó dolgoknál elegendő a jelenlegi birtoklás az elbirtoklásra³⁾.

1) Baba Bathra i. h. Maim. 10 f. 2 §; Chosen Mispat 135 f.

2) Baba Bathra 28^a, 36^a; Maimûni 10 f. 4 §; Chosen Mispat 135 f. 2 §.

3) Baba Bathra 36^a; Maim. és Chosen Mispat i. h.

Ötödik szakasz.

A szolgalmakról.

I. Fejezet.

47. §.

A szolgalmak fogalma.

A szolgalmak (רשות להשתמש שעבוד, servitutes) idegen tulajdonra vonatkozó dologi használati jogok, határozott személy vagy telek hasznára. יש חזקה שאינה לגוף הקרקע אלא להשתמש כדרך שהחזיק להשתמש וכאשר יסיר תשמישתו ישאר המקום פנוי לבעליו „Létezik egy birtoklási jog másnak telkén, mely nem magában a telek birtoklásában, hanem annak határozott célokra való használatában áll és ha ezen használat megszűnik, a tárgy a tulajdonos szabad tulajdonát képezi“¹⁾.

A szolgalmak következtében a megterhelt dolog a szolgalomra jogosított érdekeinek szolgálatába lép. A szolgalom tehát a használati értéket vagy ennek egyik részét veszi igénybe, korlátozza ugyan a tulajdonost, de jogát nem szünteti meg.

48. §.

A szolgalmak osztályozása.

Általában a szolgalmak beosztatnak igenleges (עשיות, servitus affirmativa) és nemleges (מניעות, אזהרות s. negativa) szolgalmakra. Igenlegesek azok, melyek a szolgáló telekre való közvetlen behatást megengedik. A. megengedi B.-nek,

---

¹⁾ Tur Chosen Mispat 153 f. v. ö. Dernburg, Pandekten 550. o 235 §.

hogy az eső vizének elvezetésére udvarába csatornát készít-
sen vagy pedig hogy egy gerendát B.-nek falán keresztül
A-nak légoszlopába vonjon — ez az igenleges szolgalom.
Hogy azonban B.-nek nincs megengedve, ajtót vagy (ablakot
A-nak udvarába annak engedélye nélkül nyitni — az nem-
leges szolgalom, mely csakis az eltiltás jogában áll. Ha azon-
ban A. B.-nek egy ajtó vagy ablak áttörését megengedi,
akkor B. szolgalmat nyer, mely igenleges ugyan, de csak
saját tulajdonára szoritkozik. Beoszthatjuk tehát a szolgál-
makat olyanokba, mely egy más tulajdonát képező határozott
telek határozott használatára jogosít és olyanokba, mely a
saját telek használatában való korlátokat megszünteti. Első
esetben az egyik telek, mely az uralkodónak nevezhető,
megterheli a másikat, mely a szolgáló; a másik esetben a
törvényesen uralkodó megszabadítja az általa korlátoltat terhétől.

49. §.

Folytatás.

Mint a római, ugy a talmudi jog is felhatalmazza a
tulajdonost, hogy telkének határai között saját kénye-kedve
szerint rendelkezék szomszédjának érdekeire való tekintet
nélkül אדם יכול לעשות בשלו מה שירצה. Szigoru jog szerint a
tulajdonos mezején vagy épületében minden neki tetsző át-
alakítást végezhet, ha ez a szomszédnak nem is tetszik. A
határon azonban megszűnik az ő joga. A határon tul nem
szabad, hogy épületei, erkélyei át nyúljanak, fái át nőjenek
a szomszéd telek feletti légoszlopba. Így juttatja egy egy-
szerű alaptétel mindenkinek a magáét¹⁾. De ha valahol ugy
itt találja a summum jus summa saepe injuria teljes alkal-
mazását. Azért szükséges volt, hogy többféle más jogi tételek
enyhitőleg közbelépjenek és megakadályozzák, hogy a tulaj-
donos jogait szomszédjainak tulságos hátrányára vagy gyakran
egy egész vidék megkárosítására kihasználja. — A méltányos-
ság követelése tehát, hogy a tulajdonos roszelelküleg, csak-
hogy szomszédját bosszantsa, szigoru jogával ne éljen, hanem

---

¹⁾ Lásd Dernburg, Pandekten S. 458 199 §.

csekély, futólagos határsértéseket el kell tünie, pl. egy létra, melynek magassága nem négy fok¹⁾ (סולם צורי), a szomszéd telkén időleges használatra felállitható.

Igy keletkeztek a talmudikus törvények, melyek a tulajdonos jogait korlátozzák és minden esetre, részint az összesség javára való tekintettel, részint hogy a szomszédokat érzékeny kártól megóvják, jogi szabályokat megállapítanak.

Ezen törvények Talm. Baba Bathra 17 a — 27 b és 58 a — 60 b alatt bőven tárgyalatnak, Maimûni, Sechenim 7—12 fej.-ben és Chosen Mispat 153—156 fej.-ben kodifikáltak és a talmudi jog külön részét képezik; ezen értekezésben elegendő tehát csak a főmozzanatokra utalnunk. Ezek a következők:

1. Kerülendő, hogy a szomszéd valóságos, anyagi kárt szenvedjen mint pl. a szomszéd falának közvetlen közelében árok ásása vagy pedig az eső viz, csatorna idegen telekre való bevezetése által.

2. A szomszéd a világosság és levegő megvonása által lakásának használatában ne zavartassék mint pl. ablaka előtt fal emelése által.

3. Minden kerülendő, a mi a szomszédnak különös kellemetlenségeket okozhatna pl. ajtó vagy ablak saját birtokába való áttörése, a miáltal minden, a mit tesz, idegen emberek szemének volna kitéve, minden szava, minden mozdulata hátrányára felhasználtatnék (היזק ראיה) és végül

4. Megvédendő a szomszéd attól, hogy különös, zajos munka, utálatos büz, kigőzölgés, por és füst őt nyugalmában és kedvtelésében ne zavarja és a házában való tartozkodást lehetetlenné ne tegye. קוטר ובית הכנסא.

1. J e g y z e t. A római jog a szolgalmakat telki (servitutes praediorum) és személyes szolgalmakra (servitutes personarum) osztja. Telki szolgalmak telekkel összekötött,

---

¹⁾ Baba Bathra 58 a, 59 a; Maim. Sechenim 8 f. 4 §; Chosen Mispat 153 f. 13 §.

idegen tulajdonon annak javára megállapított, dologi jogok. Megkövetelnek egy uralkodó, és egy szolgáló telket. A telki szolgálomak megilletik az uralkodó telek mindenkori tulajdonosát. Átmennek az első megszerzőnek minden utódjára; úgy vannak tehát összekötve a telekkel, hogy annak mintegy tulajdonságát képezik vagy a mi a rómaiak általános felfogásának jobban megfelel, a telek a medium, melyhez a mindenkori tulajdonos joga fűződik. Következétesen a telki szolgálom az uralkodó telektől el nem választható, még használata sem ruházható át. A személyes szolgálomaknak ellenben az a céljuk, hogy egy határozott személynek élete idejére sustentatiót nyújtsanak, különösen hogy neki élet-hosszigan időszaki jövedelmet szerezzen. A tőke teljesen és egészen a tulajdonosnál maradjon, a jövedelem teljesen vagy részlegesen a szolgálom gyakorlására jogositottat illesse meg. (קנין פירות) A személyes szolgálom csak a jogositott személyre szorítkozik és annak halálával megszűnik. (Dernburg, Pandekten 560 v. 228 §.)

A telki szolgálomakat a római jogászok felosztják mezei azaz kültelki (s. praediorum rusticorum) és városi azaz beltelki (s. praediorum urbanorum) szolgálomakra. Mezei, külteki szolgálomak: a gyalogösvény szolgálom (s. itineris), mely foljogosit az ösvényen átjárni, lovagolni, általában személyek és nem tárgyak átvitelére; a marhacsapás szolgálom (s. actus), mely a szolgáló telken a nyájak áthajtására ad jogot; a szekérut szolgálom (s. viae), mely teljes közlekedési szabadságot nyújt. Ide tartoznak még a vízvezetési szolgálom (s. aquaeductus) és a mezőgazdasági haszonélvezetek. A városi, beltelki szolgálomakhoz tartoznak az uralkodó épület javára a világosság, a kilátás tekintetében idegen telken kedvezményeket biztosító szolgálomak. Végül megkülönböztetnek még folytonos, (s. continua) és meg-megszakadó (s. discontinua) szolgálomakat. Folytonosak azok, melyek állandó állapotot tartalmaznak, és a melyek tetszés szerint gyakorolhatók, ha a szakadatlan gyakorlás physikailag nem is képzelhető. Megszakadók azok, melyek csak bizonyos időben vagy bi-

zonyos alkalommal gyakorolhatók pl. az aratás elvitelének vagy a tavaszi megöntözés joga.

2. J e g y z e t. A személyes szolgálomak legfontosabbika a haszonélvezet (קנין פירות, usus fructus); míg a telki szolgálom a szolgáló dolog használatát csak korlátolt mértékben veszi igénybe, addig a haszonélvezet a teljes használatot nyújtja. Ezért veti fel a talmud (Gittin 47 b; Baba Bathra 136 b; és m. h.) ama kérdést: vajjon a haszonélvezet joga hasonló-e a szolgáló telek tulajdonjogához vagy nem קנין פירות כקנין הגוף דמי או לאו כקנין הגוף דמי. (L. Maim. Zechija Umatana 12 f. 13 §; Bikkurim 4 f. 6 §; Chosen Mispat 257 f. 5 §; v. ő. Maimûni Mechira 23 f. 5—9 §; Chosen Mispat 211 f. 4—6 §.)

A férj a nő vagyonának és pedig a נכסי מלוג törvényes haszonélvezője. A férjnek személyes szolgálma van neje javaira vonatkozólag הבעל אוכל פירות של נכסי מלוג של האשה (Maimûni Isoth 22 fej. Eben Haeser 85 f.)

Vajjon a férj ezen szolgálomát eladhatja-e és mily módok mellett arról l. Kethuboth 80^a; Maim. Isoth 22. f. 20. §; Eben Haeser 65 f. 17., 18. §.

Mig az ötvenedik évnek, mint jóbelévnek törvénye érvényben volt, (בזמן שהיובל נוהג), Palaestinában minden földvétel tulajdonképpen haszonélvezeti szolgálom volt (קנין פירות), minthogy a jóbel évében az eladott telek az eladóhoz mint annak örökbirtoka visszakerült; de a vevő ezen idő alatt vagyis a jóbel évéig a földet eladhatta vagy örökül hagyhatta, így tehát nem volt személyes szolgálom. L. erről Gittin 48^a; Toszafoth s. v. א

II. Fejezet.

Szolgálomak elbirtoklása.

50. §.

Az elbirtoklás meghatározása.

A הזקה „megtartani, birni“ talmudikus fogalom ugy a tulajdon, mint a szolgálom elbirtoklására használtatik, csak avval a különbséggel, hogy még az előbbinél a háborítatlan

birtoklásnak az elbirtoklásra szükséges időtartam a pontosan meg van határozva, addig az utóbbinál a birtoklás ideje nincsen megállapítva. A tulajdon elbirtoklásánál a misna a חזקה fogalmat kiegészíti a שלש שנים szókkal és a talmud kifejti, hogy a három évi birtoklásnak szakadatlannak, folytonosnak kell lennie. A szolgalmak elbirtoklásánál azonban hiányzik ezen hozzátétel a misnában és a magyarázat a talmudban és csak is a nem világos חזקה meghatározás adatik meg, anélkül hogy megmagyaráztatnék, hogy a birtoklásnak meddig kell tartania, hogy az ember az elbirtoklás jogát elérje. Továbbá a misna a tulajdon elbirtoklására azt a kelléket követeli, hogy a birtokló birtoklásának jogczimét adja meg. כל חזקה שאין עמה טענה אינה חזקה; a szolgalom elbirtoklásánál e kellék nem említettik.

A misna és a talmud szövegének eme nem világos volta okot szolgáltatott a későbbi mértékadó rabbinikus jogásztekintélyek közötti vitára, a kik az említett homályos helyeket különféleképen fogták fel és magyarázták.

A gaonok, a kiknek nézetét Maimûni¹⁾ osztja, különbséget tesznek a szolgalmak és a tulajdon elbirtoklásának חזקה-ja között. Ennél, a hol egy telek tulajdonjogának átruházásáról van szó, okirat és tanubizonyosság hiánya miatt, a bizonyítás megköveteltetik, hogy a birtokló három egymásra következő évig háborítatlanul a telek birtokában és élveztében lett legyen és hogy a birtoklás jogosságát a vétel vagy ajándékozás jogczimével megokolja, hogy az elbirtoklást elnyerje.

Azért a חזקה fogalom teljes magyarázata a misnában és a talmudban חזקה שלש שנים רצופות ויש עמה טענה. Ellenben a szolgalom elbirtoklásánál, a hol nem tulajdonjogról, hanem csak szolgalomról שעבוד-ról van szó, oly szolgálatról, melyet szomszédok gyakran egymásnak megengednek és melynél ellenkező esetben a tulajdonos azonnal felszólal, elegendő az

1) Maimûni, Sechenim 11. f. 4. §; 1. Maggid Misna u. o.

elbirtoklásra, ha az, kinek jogában van szomszédjának a használatot eltiltani, azt hallgatag neki biztosítja és ellene fel nem szólal; a használat eme hallgatag megengedése magában sokat mondó bizonyíték, hogy jogáról önkénytelenül szomszédja javára lemondott és annak szolgálmi jogát helyben hagyja. Ebből az okból a misna és a talmud az egyszerű חזקה megnevezéssel megelégszik, mivelhogy itt sem háromévi birtoklás, sem jogczim nem szükségeltetik¹⁾.

R. Jakob Tam, R. Jona, R. Salamon b. Adret (רשב"א) ellenben azt állítják, hogy a tulajdonjognál való elbirtoklás חזקה fogalmának magyarázata a szolgalmak elbirtoklására is vonatkozik és mint annál ugy ennél is három évi háborítatlan birtoklás szükséges és a szolgalmak elbirtoklásánál is a vétel vagy ajándékozás jogczime megköveteltetik²⁾.

E két nézet között helyt foglal a R. Samuel b. Meir³⁾ (רשב"ם) véleménye a toszafisták nevében. Szerinte a szolgalmak elbirtoklásánál, mint a tulajdonjogénál szükséges a jogczim מענה de nem a három évi birtoklás, hanem a szolgalmak elbirtoklására a tulajdonos ha rövid ideig jelenlétében is történt használat elegendő⁴⁾.

R. Karo József (מחבר) Chosen Mispat 153 f. 2, 6, 16 §, 154 f. 12 §, és 155 f. 35 §-ban a gaonok és Maimûni

1) Maim. id. hely. Tur Chosen Mispat 153. és 155. fej.; R. Izsák b. Seseth ריב"ש 471 Resp.

2) Tur idéz. hely. Aseri, Baba Bathra I sz. 12. §. és Maggid Misna id. hely.

3) Baba Bathra 6^a; s. v. אחוץ להורדי

4) L. Tur Chosen Misp. 153. f.; nézete szerint még a toszafisták véleménye szerint is csak kisebb értékű szolgalmaknál nem követeltetik meg a három évi használat; ellenben fontosaknál, melyeket könnyen nem engednek meg mint pl. ajtó vagy ablak áttörése, a víz elvezetésére való eresz alkalmazása és hasonlóknál, melyekről rendszerint okiratot állítanak ki, a jogczim mellett még háromévi háborítatlan használat szükségeltetik az elbirtoklás elérésére; v. ő. Beth Joszef 153. fej. az id. helyhez.

nézetét tartja a törvényes mértékadónak, R. Isserles Mózes (הגהות רמ"א) az idézett helyekhez való jegyzeteiben R. Jakob Tam és Aseri nézetét ויש אומרים megjelöléssel idézi, a nélkül hogy döntene; csak 155 f. 35 § alatt jegyzi meg: וכן ראוי להורות: és így a gaonok és Maimûni nézete mellett dönt. (L. Meirath Enajim Chosen Mispat 153 fej. 32 jegyz. és v. ö. a 48 §, alatt mondottakkal).

51. §.

Szolgalmak elbirtoklási jog nélkül.

Vannak oly szolgalmak, melyek elbirtoklási jogát nem lehet megszerezni és a melyek minden időben eltilthatók. Ezekhez tartoznak:

1. Fazekas- és pékkemencze a szomszéd épületének közvetlen közelében való felállítása, mert a sok és nagy füst-felleg még közönséges léghuzatnál is a szomszédház minden helyiségébe nyomul és az azokban való tartozkodást lehetlenné teszi.

2. A szomszéd ház közvetlen közelében oly raktár építése, melyből szünetlenül porfellegek szállnak fel, mert a porfellegek miatt a házba való be- és kimenetel, sőt még az abban való lakás is igen kellemetlen.

3. A szomszédháztól való törvényesen megállapított távolságban fedetlen illemhely felállítása; mert a bűz és a kigözölgés a házi lakók egészségére káros lehet, és végül:

4. Oly foglalkozások, melyek a szomszédos épületeket szerfölött megrázkodtatják és ezzel azokat megrongálhatják. Mindezeknél még a három évi háborítatlan birtoklás sem használ az elbirtoklás megszerzésére és a szomszéd felszólítására nyomban eltávolítandók, mert magától értetődik, hogy oly szolgalmakhoz, melyek teljesen elviselhetlenek, senki sem adja mindenkorra önkénytes beleegyezését. העשן ובית הכסא והאבק וכיוצא בו ונדנוד הקרקע שכל אחד אין לו הזקה ואפילו שתק הניזק כמה שנים הרי זה חוזר וכופהו להרחיק לפי שאין דעת סובלת נזק מאלו וחזקתו שאינו מוחל שהניזקו היזק קבוע¹⁾.

1) Maim. Sechenim 11. fej. 4. §: Chosen Mispat 155. f. 36. §. L. Baba Bathra 23^a, 50^b, és Toszafoth 23^a s. v. בקוטרא.

52. §.

Folytatás.

Egy ablaknak a saját épületében való áttörése a szomszéd házába vagy udvarába való kilátással abból az okból tilos, mert az utóbbi az által, hogy minden mozdulatát és tettét szemmel tarthatják, minden szavát és cselekedetét megfigyelhetik, könnyen kárt szenvedhet. (היזק ראיה.) Arról, vajjon azzal, hogy A. falában B. udvarába ablakot nyitott és azt három évig nyitva tartotta volt, a nélkül, hogy B. ez ellen felszólalt volna, A. a szolgalom elbirtoklási jogát megszerezte, vagy pedig hogy ez hasonlóan az 51. §-ban felhozott esetekhez elbirtoklásra nem jogosít-e, arról eltérnek a nézetek. R. Izsák Alfaszi és R. Mózes Nachmani nézete szerint A. elbirtoklása el nem ismerhető אין חזקה להיזק ראיה דנקוטרא ובית הכסא דמי דיכול לומר סבור הייתי לקבל וא"א Ellenben Maimûni és más decisorok azt állítják יש חזקה להיזק ראיה és A. elbirtoklását elismerik¹⁾.

J e g y z e t. A rómaiaknál a szolgalom elbirtoklása a különböző időkben többféle változást szenvedett. Eredetileg az usucapiót a szolgalmakra is vonatkoztatták, úgy hogy egy szolgalom gyakorlása rövid idő alatt joggá vált. Vajjon az usucapio az összes szolgalmakra vonatkozik vagy csak azok egyes nemeire, ezt illetőleg a római jogászok eltérő nézetben vannak. (L. Dernburg, Pandekten 252. § 2. jegyzet.). A mikor azonban belátták, hogy az elbirtoklás ezen módzata a tulajdonosokra terhes és káros, a lex Scriboniával a szolgalmak usucapió-ját megszüntették. Csakhogy ezzel az egyik végletből a másikba estek.

Az usucapio lanyha követelményei azzal a veszélylyel jártak, hogy szomszédok szivességei és az usurpációk is jogokká váltak. Ez ellen fellépni czélszerű volt, de a szolgalmak teljes kizárásának is megvolt a veszedelmes oldala. Mert régi hagyományos szolgalmak az idő folyamatában

---

¹⁾ Maim. 7. f. 6. §; és Maggid Misna; Tur Chosen Mispat 154. f. 1. Beth Joszef u. o. Sulchan Aruch Chosen Mispat 154. f. 7. §.

gyakran elveszítik a már feledésbe merült eredeti jogczim kimutatásának lehetőségét; ezt fedezi az elbirtoklás intézménye, melyszerint többévi gyakorlat elegendő. Így a császárok ideje alatt szükségesnek látták, hogy a szolgalmak elbirtoklásának egy új módját, a longa possessió-t hozzák be. Az időt megállapították tiz évre, ha az elbirtokló és a tulajdonos egy és ugyanazon tartományban lakott (inter praesentes), husz évre, ha egyikök más tartományban lakott (inter absentes). Továbbá feltételezték, hogy az elbirtokló avval az akaratával, hogy egy joggal éljen, már azt gyakorolta is és hogy a gyakorlat az egész időn át a tulajdonossal szemben sem erőszakosan (vi) sem alattomosan (clam) sem tőle visszakövetelhetőleg (precario) tehát a tulajdonos sziveségének sem usurpatiója, sem visszaélése nem történt. A jogczim tekintetében a régebbi közös elmélet a tulajdon elbirtoklásának eszközeit a megszerzendő elévülés általános feltételeinek állapította meg és a szolgalom elbirtoklására is alkalmazta. Ennek megfelelően a szolgalom elbirtoklásánál, épugy mint a tulajdonénál jogczimet követelt. (Dernburg, Pandekten 252 §).

53. §.

A határos szomszéd joga.

Mint a jogos tulajdonosnak szabadságában van, hogy telkeit eladja, épugy mindenki jogosított arra, hogy tetszés szerinti tárgyakat vegyen. A talmudi jog azonban méltányossági szempontokból elrendelte, hogy a legközelebbi határos szomszédnak a többi vevőkkel szemben előjoga van és pedig ugyanazért az árért, melyet az eladó más vevőktől követelt és megkapott volna *דינא דבר מצרא משום ועשית הישר והטוב בעיני ה'*. A. és B. határos szomszédok; A. telkét el akarja adni vagy biróilag adják el, ezen esetben más valaki mint vevő csak akkor veheti a tárgyat birtokába, ha B. a maga részéről előjogáról lemondott és mint vevő szerepelni nem akar; ellenkező esetben B.-nek meg van az a joga, ha a telket más valaki vette meg, a vevőnek a vételi árt megadni és a tárgyat birtokába venni.

Ez az eladó tulajdonját nem korlátozza, hisz A.-ra közömbös lehet, ki a vevő, ha csak a szabott árt megkapja és veszteséget nem szenved. Azonkívül megvan a viszonyosság, hisz A.-nak is ugyanazon joga van, ha B. vagy más határos szomszédja telkét eladni akarja.

E korlátozás csak a vevőket érinti, a kikre kevesebb tekintettel kell hogy legyünk, mint a határos szomszédra, mert ezeknek a tárgy birtoka nem fekszik annyira érdekükben, mint annak, és ők könnyen más tárgyat is vehetnek.

Különben ezen előjog csakis az eladásnál, nem pedig ajándékozásnál sem az örökség átvételénél érvényesül és még más kivételek is fordulnak elő. Minthogy ezen jog csak látszólagos, nem pedig valódi szolgálat, elegendőnek találjuk, hogy értekezésünkben csak is ráutalunk. Bővebbet erről valamint azon esetekről, ha több határos szomszéd van l. Baba Meczia 108^a Maim. Sechenim; Chosen Mispat 175 fej.

Nyomatott Alkalay Adolfnál Pozsonyban.

